

Κατὰ Ἰωάννην

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. **1**

Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς **3**

αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν. Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς **4**

τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ¹ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία¹ αὐτὸ οὐ **5**

κατέλαβεν.² Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ **6**

Ἰωάννης. Οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, **7**

ἵνα πάντες πιστεύσωσιν δι' αὐτοῦ. Οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα **8**

μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν,³ ὃ φωτίζει⁴ πάντα **9**

ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος **10**

δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. Εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν, καὶ **11**

οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς **12**

ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ: οἱ **13**

οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός,

ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν. Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν⁵ **14**

ἐν ἡμῖν – καὶ ἐθεασάμεθα⁶ τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς⁷

παρὰ πατρός – πλήρης⁸ χάριτος καὶ ἀληθείας. Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ **15**

αὐτοῦ, καὶ κέκραγεν λέγων, Οὗτος ἦν ὃν εἶπον, Ὁ ὀπίσω μου

¹ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ² καταλαμβάνω, overtake, apprehend. ³ ἀληθινός, true, genuine. ⁴ φωτίζω, give light, enlighten. ⁵ σκηνόω, dwell, stay in a tent. ⁶ θεάομαι, look at, behold. ⁷ μονογενής, only begotten, only. ⁸ πλήρης, full.

ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν: ὅτι πρῶτός μου ἦν. Καὶ ἐκ τοῦ 16
 πληρώματος¹ αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ² χάριτος. 17
 Ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ
 χριστοῦ ἐγένετο. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακεν πώποτε: ³ ὁ μονογενὴς ⁴ υἱός, ὁ ὢν 18
 εἰς τὸν κόλπον ⁵ τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο. ⁶
 Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ 19
 Ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ Λευῖτας ⁷ ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν, Σὺ τίς εἶ; Καὶ 20
 ὡμολόγησεν, ⁸ καὶ οὐκ ἠρνήσατο: καὶ ὡμολόγησεν ⁸ ὅτι Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ
 χριστός. Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν, Τί οὖν; Ἡλίας εἶ σύ; Καὶ λέγει, Οὐκ 21
 εἰμί. Ὁ προφήτης εἶ σύ; Καὶ ἀπεκρίθη, Οὐ. Εἶπον οὖν αὐτῷ, Τίς εἶ; 22
 Ἵνα ἀποκρισιν ⁹ δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς. Τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ; 23
 Ἔφη, Ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ¹⁰ ἐν τῇ ἐρήμῳ, Εὐθύνετε ¹¹ τὴν ὁδὸν κυρίου,
 καθὼς εἶπεν Ἡσαΐας ¹² ὁ προφήτης. Καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν 24
 Φαρισαίων. Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν, καὶ εἶπον αὐτῷ, Τί οὖν βαπτίζεις, εἰ 25
 σὺ οὐκ εἶ ὁ χριστός, οὔτε Ἡλίας, οὔτε ὁ προφήτης; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ 26
 Ἰωάννης λέγων, Ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι: μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν ὃν
 ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν 27
 μου γέγονεν: οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα ¹³ τοῦ

¹ πλήρωμα, τος, τό, fullness, fulfillment. ² ἀντί, instead of, in place of. ³ πώποτε, ever yet, any time. ⁴ μονογενής, only begotten, only. ⁵ κόλπος, ου, ὁ, bosom, breast. ⁶ ἐξηγέομαι, explain, describe. ⁷ Λευῖτης, ου, ὁ, Levite. ⁸ ὁμολογέω, confess, profess. ⁹ ἀπόκρισις, εως, ἡ, answer, reply. ¹⁰ βοάω, cry aloud, shout. ¹¹ εὐθύνω, make straight, guide. ¹² Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. ¹³ ἱμάς, ἄντος, ὁ, thong, strap.

ὑποδήματος.¹ Ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ² ἐγένετο πέραν³ τοῦ Ἰορδάνου,⁴ ὅπου 28
ἦν Ἰωάννης βαπτίζων.

Τῇ ἐπαύριον⁵ βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει, Ἴδε ὁ 29
ἀμνὸς⁶ τοῦ θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Οὗτός ἐστιν περὶ 30
οὗ ἐγὼ εἶπον, Ὅπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι
πρώτός μου ἦν. Καγὼ οὐκ ᾔδην αὐτόν: ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραήλ, 31
διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βαπτίζων. Καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης 32
λέγων ὅτι Τεθέαμαι⁷ τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ⁸ περιστερὰν⁹ ἐξ
οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν. Καγὼ οὐκ ᾔδην αὐτόν: ἀλλ' ὁ πέμψας 33
με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα
καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι
ἁγίῳ. Καγὼ ἐώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. 34

Τῇ ἐπαύριον⁵ πάλιν εἰστήκει ὁ Ἰωάννης, καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο: 35
καὶ ἐμβλέψας¹⁰ τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει, Ἴδε ὁ ἀμνὸς⁶ τοῦ θεοῦ. 37
Καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ
Ἰησοῦ. Στραφεῖς¹¹ δὲ ὁ Ἰησοῦς καὶ θεασάμενος⁷ αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, 38
λέγει αὐτοῖς, Τί ζητεῖτε; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Ῥαββί – ὃ λέγεται
ἐρμηνευόμενον,¹² Διδάσκαλε – ποῦ μένεις; Λέγει αὐτοῖς, Ἐρχεσθε καὶ 39

¹ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ² Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ³ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁴ Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ⁵ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ⁶ ἀμνός, οῦ, ὁ, lamb. ⁷ θεάομαι, look at, behold. ⁸ ὡσεὶ, like, about. ⁹ περιστέρα, ἄς, ἡ, dove. ¹⁰ ἐμβλέπω, look at, look into. ¹¹ στρέφω, turn, am converted. ¹² ἐρμηνεύω, interpret, translate.

ἴδετε. Ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ¹ μένει· καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν
 ἐκεῖνην· ὥρα ἦν ὡς δεκάτη.² Ἦν Ἀνδρέας³ ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου 40
 εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ Ἰωάννου καὶ ἀκολουθησάντων
 αὐτῷ. Εὕρισκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα, καὶ λέγει 41
 αὐτῷ, Εὕρήκαμεν τὸν Μεσίαν⁴ – ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον,⁵ χριστός. 42
 Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Ἐμβλέψας⁶ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν,
 Σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ·⁷ σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς⁸ – ὃ ἐρμηνεύεται⁹
 Πέτρος.
 Τῇ ἐπαύριον¹⁰ ἠθέλησεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ εὕρισκει 43
 Φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀκολούθει μοι. Ἦν δὲ ὁ Φίλιππος 44
 ἀπὸ Βηθσαϊδά,¹¹ ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου³ καὶ Πέτρου. Εὕρισκει 45
 Φίλιππος τὸν Ναθαναήλ,¹² καὶ λέγει αὐτῷ, Ὃν ἔγραψεν Μωσῆς ἐν τῷ
 νόμῳ καὶ οἱ προφῆται εὕρήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ
 Ναζαρέτ.¹³ Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναήλ,¹² Ἐκ Ναζαρέτ¹³ δύναται τι 46
 ἀγαθὸν εἶναι; Λέγει αὐτῷ Φίλιππος, Ἔρχου καὶ ἴδε. Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν 47
 Ναθαναήλ¹² ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ, Ἰδε ἀληθῶς¹⁴
 Ἰσραηλῆτης,¹⁵ ἐν ᾧ δόλος¹⁶ οὐκ ἔστιν. Λέγει αὐτῷ Ναθαναήλ,¹² Πόθεν¹⁷ 48
 με γινώσκεις; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Πρὸ τοῦ σε Φίλιππον

¹ ποῦ, somewhere, about. ² δεκάτος, tenth. ³ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ⁴ Μεσίας, ου, ὁ, Messiah, Anointed One. ⁵ μεθερμηνεύω, translate, interpret. ⁶ ἐμβλέπω, look at, look into. ⁷ Ἰωνᾶς, ᾱ, ὁ, Jonah. ⁸ Κηφᾶς, ᾱ, ὁ, Cephas. ⁹ ἐρμηνεύω, interpret, translate. ¹⁰ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ¹¹ Βηθσαϊδά, ῃ, Bethsaida. ¹² Ναθαναήλ, ὁ, Nathanael. ¹³ Ναζαρέτ, ῃ, Nazareth. ¹⁴ ἀληθῶς, truly, really. ¹⁵ Ἰσραηλῆτης, ου, ὁ, Israelite. ¹⁶ δόλος, ου, ὁ, guile, deceit. ¹⁷ πόθεν, from where? whence.

φωνῆσαι, ὄντα ὑπὸ τὴν συκῇν,¹ εἰδόν σε. Ἀπεκρίθη Ναθαναήλ² καὶ 49
λέγει αὐτῷ, Ραββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ. 50
Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὅτι εἶπόν σοι, Εἰδόν σε ὑποκάτω³
τῆς συκῆς,¹ πιστεύεις; Μείζω τούτων ὅψει. Καὶ λέγει αὐτῷ, Ἀμὴν ἀμὴν 51
λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὅψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεωγότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους
τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος⁴ ἐγένετο ἐν Κανᾷ⁵ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ 2
μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ· ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς 2
τὸν γάμον.⁴ Καὶ ὕστερήσαντος⁶ οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς 3
αὐτόν, Οἶνον οὐκ ἔχουσιν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; 4
Οὐπω⁷ ἤκει⁸ ἡ ὥρα μου. Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις, Ὅτι ἂν 5
λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαὶ⁹ λίθιναι¹⁰ ἕξ¹¹ κείμεναι¹² κατὰ 6
τὸν καθαρισμὸν¹³ τῶν Ἰουδαίων, χωροῦσαι¹⁴ ἀνὰ¹⁵ μετρητὰς¹⁶ δύο ἢ
τρεῖς. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Γεμίσατε¹⁷ τὰς ὑδρίας⁹ ὕδατος. Καὶ 7
ἐγέμισαν¹⁷ αὐτὰς ἕως ἄνω.¹⁸ Καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἀντλήσατε¹⁹ νῦν, καὶ 8
φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ.²⁰ Καὶ ἤνεγκαν. Ὡς δὲ ἐγεύσατο²¹ ὁ 9
ἀρχιτρικλίνος²⁰ τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον, καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν²² ἐστίν
– οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἡντληκότες¹⁹ τὸ ὕδωρ – φωνεῖ τὸν νυμφίον²³

¹ συκῇ, ἦς, ἡ, fig tree. ² Ναθαναήλ, ὁ, Nathanael. ³ ὑποκάτω, under, below. ⁴ γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. ⁵ Κανᾷ, ἡ, Cana. ⁶ ὕστερέω, lack, need. ⁷ οὐπω, not yet. ⁸ ἤκω, have come, am present. ⁹ ὑδρία, ας, ἡ, water pot, jar. ¹⁰ λίθινος, of stone, made of stone. ¹¹ ἕξ, six, 6. ¹² κεῖμαι, lie, be laid. ¹³ καθαρισμός, οὔ, ὁ, cleansing, purification. ¹⁴ χωρέω, make room for, hold. ¹⁵ ἀνὰ, upwards, upon. ¹⁶ μετρητής, οὔ, ὁ, liquid measure, measure. ¹⁷ γεμίζω, fill, load. ¹⁸ ἄνω, up, above. ¹⁹ ἀντλέω, draw water, draw. ²⁰ ἀρχιτρικλίνος, ου, ὁ, headwaiter, butler. ²¹ γεύομαι, taste, experience. ²² πόθεν, from where? whence. ²³ νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom.

ὁ ἀρχιτρίκλινος,¹ καὶ λέγει αὐτῷ, Πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν 10
οἶνον τίθῃσιν, καὶ ὅταν μεθυσθῶσιν,² τότε τὸν ἐλάσσω·³ σὺ τετήρηκας
τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. Ταύτην ἐποίησεν τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ 11
Ἰησοῦς ἐν Κανᾶ⁴ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἐφανερώσεν τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ
ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καπερναοῦμ,⁵ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ οἱ 12
ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς
ἡμέρας.

Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ Πάσχα⁶ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ 13
Ἰησοῦς. Καὶ εὔρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας⁷ βόας⁸ καὶ πρόβατα καὶ 14
περιστεράς,⁹ καὶ τοὺς κερματιστάς¹⁰ καθημένους. Καὶ ποιήσας 15
φραγέλλιον¹¹ ἐκ σχοινίων¹² πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τὰ τε
πρόβατα καὶ τοὺς βόας·⁸ καὶ τῶν κολλυβιστῶν¹³ ἐξέχεεν¹⁴ τὸ κέρμα,¹⁵
καὶ τὰς τραπέζας¹⁶ ἀνέστρεψεν·¹⁷ καὶ τοῖς τὰς περιστεράς⁹ πωλοῦσιν⁷ 16
εἶπεν, Ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν·¹⁸ μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου
οἶκον ἐμπορίου.¹⁹ Ἐμνήσθησαν²⁰ δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον 17
ἐστίν, Ὁ ζήλος²¹ τοῦ οἴκου σου καταφάγεται²² με. Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ 18

¹ ἀρχιτρίκλινος, ου, ὁ, headwaiter, butler. ² μεθύω, be drunken, am drunk. ³ ἐλάσσων, lesser, less. ⁴ Κανᾶ, ἡ, Cana. ⁵ Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ⁶ πάσχα, τό, passover, passover feast. ⁷ πωλέω, sell. ⁸ βοῦς, ὁ, ox, cow. ⁹ περιστερά, ἄς, ἡ, dove. ¹⁰ κερματιστής, ου, ὁ, money-changer. ¹¹ φραγέλλιον, ου, τό, whip, lash. ¹² σχοινίον, ου, τό, rope, cord. ¹³ κολλυβιστής, ου, ὁ, moneychanger, money-changer. ¹⁴ ἐκχέω, pour out, shed. ¹⁵ κέρμα, τος, τό, piece of money, coin. ¹⁶ τραπέζα, ης, ἡ, table. ¹⁷ ἀναστρέφω, return, live. ¹⁸ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ¹⁹ ἐμπόριον, ου, τό, market, market-house. ²⁰ μιμνήσκομαι, remember, recall. ²¹ ζήλος, ου, ὁ, zeal, jealousy. ²² κατεσθίω, eat up, devour.

Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς; 19

Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν

τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, Τεσσαράκοντα¹ καὶ 20

ἕξ² ἔτεσιν ὠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς

αὐτόν; Ἐκεῖνος δὲ ἔλεγεν περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ. Ὅτε οὖν 21

ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν³ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν· καὶ

ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ, καὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς.

Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ Πάσχᾳ,⁴ ἐν τῇ ἑορτῇ,⁵ πολλοὶ 23

ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. 24

Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν

γινώσκειν πάντας, καὶ ὅτι οὐ χρεῖαν εἶχεν ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ 25

ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκεν τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικόδημος⁶ ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν 3

Ἰουδαίων· οὗτος ἦλθεν πρὸς αὐτὸν νυκτός, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ῥαββί, 2

οἶδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος· οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ

σημεῖα δύναται ποιεῖν ἢ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾗ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ. 3

Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις

γεννηθῇ ἄνωθεν,⁷ οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Λέγει πρὸς 4

¹ τεσσαράκοντα, forty, 40. ² ἕξ, six, 6. ³ μινύσκομαι, remember, recall. ⁴ πάσχα, τό, passover, passover feast. ⁵ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ⁶ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus. ⁷ ἄνωθεν, from above, again.

αὐτὸν ὁ Νικόδημος,¹ Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων² ὦν;
 Μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν³ τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καὶ
 γεννηθῆναι; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις 5
 γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν
 βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστίν· καὶ τὸ 6
 γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος πνεῦμά ἐστιν. Μὴ θαυμάσης ὅτι εἶπόν 7
 σοι, Δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν.⁴ Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ,⁵ καὶ 8
 τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν⁶ ἔρχεται καὶ ποῦ
 ὑπάγει· οὕτως ἐστὶν πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος. Ἀπεκρίθη 9
 Νικόδημος¹ καὶ εἶπεν αὐτῷ, Πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι; Ἀπεκρίθη 10
 Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ταῦτα οὐ
 γινώσκεις; Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ὁ οἶδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὁ 11
 ἐωράκαμεν μαρτυροῦμεν· καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. Εἰ 12
 τὰ ἐπίγεια⁷ εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς, ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ
 ἐπουράνια,⁸ πιστεύσετε; Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ 13
 ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. 14
 Καὶ καθὼς Μωσῆς ὑψωσεν⁹ τὸν ὄφιν¹⁰ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι⁹
 δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου· ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, 15
 ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

¹Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus. ²γέρων, οντος, ὁ, old man. ³κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ⁴ἄνωθεν, from above, again. ⁵πνέω, blow. ⁶πόθεν, from where? whence. ⁷ἐπίγειος, of the earth, earthly. ⁸ἐπουράνιος, heavenly, celestial. ⁹ὑψόω, lift up, exalt. ¹⁰ὄφης, εως, ὁ, snake, serpent.

Οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν 16

μονογενῆ¹ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ

ζωὴν αἰώνιον. Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον 17

ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ. Ὁ πιστεύων 18

εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ

πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς¹ υἱοῦ τοῦ θεοῦ. Αὕτη δέ ἐστιν 19

ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ

ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα. 20

Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα² πράσων μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς,

ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ³ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς 21

τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν θεῷ ἐστὶν εἰργασμένα.

Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν· 22

καὶ ἐκεῖ διέτριβεν⁴ μετ' αὐτῶν καὶ ἐβάπτιζεν. Ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης 23

βαπτίζων ἐν Αἰνῶν⁵ ἐγγὺς τοῦ Σαλήμ,⁶ ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ· καὶ

παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο. Οὐπω⁷ γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν 24

φυλακὴν ὁ Ἰωάννης. Ἐγένετο οὖν ζήτησις⁸ ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου 25

μετὰ Ἰουδαίου περὶ καθαρισμοῦ.⁹ Καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ 26

εἶπον αὐτῷ, Ῥαββί, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν¹⁰ τοῦ Ἰορδάνου,¹¹ ὃ σὺ

¹ μονογενής, only begotten, only. ² φαῦλος, worthless, bad. ³ ἐλέγχω, convict, reprove. ⁴ διατρίβω, continue, tarry. ⁵ Αἰνών, ἡ, Aenon. ⁶ Σαλήμ, ἡ, Salem. ⁷ οὐπω, not yet. ⁸ ζήτησις, εἰς, ἡ, debate, controversy. ⁹ καθαρισμός, οὐ, ὁ, cleansing, purification. ¹⁰ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ¹¹ Ἰορδάνης, οὐ, ὁ, Jordan.

μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. 27

Ἀπεκρίθη Ἰωάννης καὶ εἶπεν, Οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδέν,

ἐὰν μὴ ᾗ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Αὐτοὶ ὑμεῖς μαρτυρεῖτε ὅτι 28

εἶπον, Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός, ἀλλ' ὅτι Ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν

ἐκείνου. Ὁ ἔχων τὴν νύμφην,¹ νυμφίος² ἐστίν· ὁ δὲ φίλος³ τοῦ νυμφίου,² 29

ὁ ἐστηκώς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρὰ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου·²

αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται. Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν,⁴ ἐμὲ δὲ 30

ἐλαττοῦσθαι.⁵

Ὁ ἄνωθεν⁶ ἐρχόμενος ἐπάνω⁷ πάντων ἐστίν. Ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς 31

ἐστίν, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ· ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω⁷ πάντων

ἐστίν. Καὶ ὁ ἐώρακεν καὶ ἤκουσεν, τοῦτο μαρτυρεῖ· καὶ τὴν μαρτυρίαν 32

αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. Ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγισεν⁸ 33

ὅτι ὁ θεὸς ἀληθής⁹ ἐστίν. Ὅν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεός, τὰ ῥήματα τοῦ 34

θεοῦ λαλεῖ· οὐ γὰρ ἐκ μέτρου¹⁰ δίδωσιν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα. Ὁ πατὴρ 35

ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. Ὁ πιστεύων εἰς 36

τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν¹¹ τῷ υἱῷ, οὐκ ὄψεται ζωὴν,

ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

¹ νύμφη, ης, ἡ, bride, young woman. ² νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom. ³ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ⁴ αὐξάνω, cause to grow, increase. ⁵ ἐλαττώ, make lower, decrease. ⁶ ἄνωθεν, from above, again. ⁷ ἐπάνω, above, over (gen). ⁸ σφραγίζω, seal, set a seal upon. ⁹ ἀληθής, true, unconcealed. ¹⁰ μέτρον, ου, τό, measure, measuring rod. ¹¹ ἀπειθέω, disbelieve, disobey.

Ὡς οὖν ἔγνω ὁ κύριος ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι Ἰησοῦς πλείονας 4
 μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης – καίτοιγε¹ Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ 2
 ἐβάπτισεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ – ἀφῆκεν τὴν Ἰουδαίαν, καὶ ἀπῆλθεν 3
 εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας.² 4
 Ἐρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας² λεγομένην Συχάρ,³ πλησίον⁴ τοῦ 5
 χωρίου⁵ ὃ ἔδωκεν Ἰακώβ Ἰωσήφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ· ἦν δὲ ἐκεῖ πηγή⁶ τοῦ 6
 Ἰακώβ. Ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακῶς⁷ ἐκ τῆς ὁδοπορίας⁸ ἐκαθέζετο⁹ 7
 οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ.⁶ Ὡρα ἦν ὥσει¹⁰ ἕκτη.¹¹ Ἐρχεται γυνὴ ἐκ τῆς 7
 Σαμαρείας² ἀντλήσαι¹² ὕδωρ· λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Δός μοι πιεῖν. Οἱ 8
 γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς¹³ 9
 ἀγοράσωσιν. Λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρεῖτις,¹⁴ Πῶς σὺ Ἰουδαῖος 9
 ὢν παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς, οὔσης γυναικὸς Σαμαρεῖτιδος;¹⁴ – Οὐ γὰρ 10
 συγχρῶνται¹⁵ Ἰουδαῖοι Σαμαρεῖταις.¹⁶ Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, 10
 Εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν¹⁷ τοῦ θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, Δός μοι πιεῖν,
 σὺ ἂν ᾔτησας αὐτόν, καὶ ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, 11
 Κύριε, οὐτε ἀντλημα¹⁸ ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ¹⁹ ἐστὶν βαθύ·²⁰ πόθεν²¹ οὖν 12
 ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς 12
 ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ,¹⁹ καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιεν, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ

¹ καίτοιγε, and yet, although. ² Σαμάρεια, ας, ἡ, Samaria. ³ Συχάρ, ἡ, Sychar. ⁴ πλησίον, near, neighbor (as a noun). ⁵ χωρίον, ου, τό, place, field. ⁶ πηγή, ἡς, ἡ, spring, fountain. ⁷ κοπιάω, toil, labor. ⁸ ὁδοπορία, ας, ἡ, walking, journey. ⁹ καθέζομαι, sit down, am sitting. ¹⁰ ὥσει, like, about. ¹¹ ἕκτος, sixth. ¹² ἀντλέω, draw water, draw. ¹³ τροφή, ἡς, ἡ, food, nourishment. ¹⁴ Σαμαρεῖτις, ιδος, ἡ, Samaritan woman. ¹⁵ συγχράομαι, associate with, have dealings with. ¹⁶ Σαμαρεῖτης, ου, ὁ, Samaritan. ¹⁷ δωρεά, ἄς, ἡ, gift, free gift. ¹⁸ ἀντλημα, τος, τό, bucket, pail. ¹⁹ φρέαρ, ος, τό, well, pit. ²⁰ βαθύς, deep, early. ²¹ πόθεν, from where? whence.

τὰ θρέμματα¹ αὐτοῦ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, Πᾶς ὁ πίνων ἐκ 13
τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει² πάλιν· ὃς δ' ἂν πίνη ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγώ 14
δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει² εἰς τὸν αἰῶνα· ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ
γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ³ ὕδατος ἀλλομένου⁴ εἰς ζωὴν αἰώνιον. Λέγει 15
πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή, Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ,² μηδὲ
ἔρχομαι ἐνθάδε⁵ ἀντλεῖν.⁶ Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ὑπαγε, φώνησον τὸν 16
ἄνδρα σοῦ, καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε.⁵ Ἀπεκρίθη ἡ γυνή καὶ εἶπεν, Οὐκ ἔχω 17
ἄνδρα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Καλῶς εἶπας ὅτι Ἄνδρα οὐκ ἔχω· πέντε 18
γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστιν σου ἀνὴρ· τοῦτο ἀληθές⁷
εἶρηκας. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, Κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. Οἱ 19
πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν· καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν
Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος ὅπου δεῖ προσκυνεῖν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, 21
Γύναι, πίστευσόν μοι ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ οὔτε
ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί. Ὑμεῖς προσκυνεῖτε δὲ οὐκ 22
οἴδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν δὲ οἵδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων
ἐστίν. Ἀλλ' ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ⁸ προσκυνηταὶ⁹ 23
προσκυνήσουσιν τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ
τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνούντας αὐτόν. Πνεῦμα ὁ θεός· καὶ τοὺς 24
προσκυνούντας αὐτόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. Λέγει 25

¹ θρέμμα, τος, τό, (domesticated) animal. ² διψᾶω, thirst, thirst for. ³ πηγὴ, ἤς, ἡ, spring, fountain. ⁴ ἀλλομαι, leap, spring up. ⁵ ἐνθάδε, within, here. ⁶ ἀντλέω, draw water, draw. ⁷ ἀληθής, true, unconcealed. ⁸ ἀληθινός, true, genuine. ⁹ προσκυνητής, οὐ, ὁ, worshiper, worshipper.

αὐτῷ ἡ γυνή, Οἶδα ὅτι Μεσσίας¹ ἔρχεται – ὁ λεγόμενος χριστός: ὅταν
 ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ² ἡμῖν πάντα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγώ εἰμι, ὁ 26
 λαλῶν σοι.

Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν ὅτι μετὰ γυναικὸς 27
 ἐλάλει: οὐδεὶς μέντοι³ εἶπεν, Τί ζητεῖς; ἢ, Τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; Ἀφῆκεν 28
 οὖν τὴν ὑδρίαν⁴ αὐτῆς ἡ γυνή, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει
 τοῖς ἀνθρώποις, Δεῦτε,⁵ ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέν μοι πάντα ὅσα 29
 ἐποίησα: μήτι⁶ οὗτός ἐστιν ὁ χριστός; Ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, καὶ 30
 ἦρχοντο πρὸς αὐτόν. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ⁷ ἡρώτων αὐτόν οἱ μαθηταί, 31
 λέγοντες, Ῥαββί, φάγε. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐγὼ βρώσιν⁸ ἔχω φαγεῖν ἤν 32
 ὑμεῖς οὐκ οἶδατε. Ἐλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους, Μή τις 33
 ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐμὸν βρώμά⁹ ἐστιν, ἵνα 34
 ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω¹⁰ αὐτοῦ τὸ ἔργον. 35

Οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι Ἔτι τετράμηνός¹¹ ἐστιν, καὶ ὁ θερισμός¹² ἔρχεται;
 Ἰδοὺ, λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε¹³ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε¹⁴ τὰς
 χώρας,¹⁵ ὅτι λευκαί¹⁶ εἰσιν πρὸς θερισμὸν¹² ἤδη. Καὶ ὁ θερίζων¹⁷ μισθὸν¹⁸ 36
 λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον: ἵνα καὶ ὁ σπείρων
 ὁμοῦ¹⁹ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων.¹⁷ Ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινός,²⁰ 37

¹ Μεσσίας, ου, ὁ, Messiah, Anointed One. ² ἀναγγέλλω, announce, report. ³ μέντοι, yet, however. ⁴ ὑδρία, ας, ἡ, water pot, jar. ⁵ δεῦτε, come!. ⁶ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁷ μεταξὺ, between, after. ⁸ βρώσις, εως, ἡ, eating, food. ⁹ βρώμα, τος, τό, food, food of any kind. ¹⁰ τελειῶω, fill, fulfill. ¹¹ τετράμηνος, ου, ἡ, lasting four months, of four months. ¹² θερισμός, οὔ, ὁ, harvest, reaping. ¹³ ἐπαίρω, lift up, raise. ¹⁴ θεάομαι, look at, behold. ¹⁵ χώρα, ας, ἡ, land, region. ¹⁶ λευκός, white, bright. ¹⁷ θερίζω, reap, gather. ¹⁸ μισθός, οὔ, ὁ, wages, reward. ¹⁹ ὁμοῦ, together. ²⁰ ἀληθινός, true, genuine.

ὅτι Ἄλλος ἐστὶν ὁ σπεύρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων.¹ Ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς 38

θερίζειν¹ ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε·² ἄλλοι κεκοπιάκασιν,² καὶ ὑμεῖς εἰς
τὸν κόπον³ αὐτῶν εἰσεληλύθατε.

Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν⁴ 39

διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης ὅτι Εἶπέν μοι πάντα ὅσα

ἐποίησα. Ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρεῖται,⁴ ἠρώτων αὐτὸν 40

μεῖναι παρ' αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. Καὶ πολλῶ πλείους 41

ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ, τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον ὅτι Οὐκέτι διὰ 42

τὴν σὴν⁵ λαλιὰν⁶ πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἶδαμεν ὅτι

οὗτός ἐστιν ἀληθῶς⁷ ὁ σωτὴρ⁸ τοῦ κόσμου, ὁ χριστός.

Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν,⁹ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 43

Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι¹⁰ 44

τιμὴν οὐκ ἔχει. Ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ 45

Γαλιλαῖοι,¹¹ πάντα ἑωρακότες ἃ ἐποίησεν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ¹²:

καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν.¹²

¹ θερίζω, reap, gather. ² κοπιᾶω, toil, labor. ³ κόπος, ου, ὁ, labor, trouble. ⁴ Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. ⁵ σός, your, yours. ⁶ λαλιά, ᾧ, ἡ, speech, way of talking. ⁷ ἀληθῶς, truly, really. ⁸ σωτήρ, ἦρος, ὁ, savior, deliverer. ⁹ ἐκεῖθεν, from there, from that place. ¹⁰ πατρίς, ἰδος, ἡ, of one's fathers, fatherland. ¹¹ Γαλιλαῖος, Galilean. ¹² ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival.

Ἦλθεν οὖν πάλιν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Κανᾶ¹ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησεν 46
 τὸ ὕδωρ οἶνον. Καὶ ἦν τις βασιλικός,² οὗ ὁ υἱὸς ἡσθένει ἐν Καπερναούμ.³
 Οὗτος ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἦκει⁴ ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, 47
 ἀπῆλθεν πρὸς αὐτόν, καὶ ἡρώτα αὐτὸν ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσῃται⁵ αὐτοῦ
 τὸν υἱόν· ἔμελλεν γὰρ ἀποθνήσκειν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, 48
 Ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα⁶ ἴδῃτε, οὐ μὴ πιστεύσητε. Λέγει πρὸς αὐτόν 49
 ὁ βασιλικός,² Κύριε, κατάβηθι πρὶν⁷ ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου. Λέγει 50
 αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Πορεύου· ὁ υἱός σου ζῇ. Καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ
 λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο. Ἦδη δὲ αὐτοῦ 51
 καταβαίνοντος, οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν⁸ αὐτῷ, καὶ ἀπήγγειλαν
 λέγοντες ὅτι Ὁ παῖς⁹ σου ζῇ. Ἐπύθετο¹⁰ οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν ἐν ᾗ 52
 κομψότερον¹¹ ἔσχεν. Καὶ εἶπον αὐτῷ ὅτι Χθές¹² ὥραν ἐβδόμην¹³ ἀφῆκεν
 αὐτὸν ὁ πυρετός.¹⁴ Ἔγνω οὖν ὁ πατήρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ἐν ᾗ εἶπεν 53
 αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Ὁ υἱός σου ζῇ· καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία
 αὐτοῦ ὅλη. Τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐλθὼν 54
 ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

¹ Κανᾶ, ἡ, Cana. ² βασιλικός, royal, connected with a king. ³ Καπερναούμ, ἡ, Capernaum. ⁴ ἦκω, have come, am present. ⁵ ἰάομαι, heal. ⁶ τέρας, ατος, τό, wonder, portent. ⁷ πρὶν, before, formerly. ⁸ ἀπαντάω, meet, encounter. ⁹ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ¹⁰ πυνθάνομαι, inquire, ask. ¹¹ κομψότερον, better, in better health. ¹² χθές, yesterday. ¹³ ἑβδόμος, seventh. ¹⁴ πυρετός, οὗ, ὁ, fever.

Μετὰ ταῦτα ἦν ἡ ἑορτὴ¹ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς **5**
 Ἱεροσόλυμα.

Ἔστιν δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ² κολυμβήθρα,³ ἡ **2**
 ἐπιλεγομένη⁴ Ἑβραϊστὶ⁵ Βηθεσδὰ,⁶ πέντε στοὰς⁷ ἔχουσα. Ἐν ταύταις **3**
 κατέκειτο⁸ πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν,⁹ ξηρῶν,¹⁰
 ἐκδεχομένων¹¹ τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν.¹² Ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν **4**
 κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρα,³ καὶ ἐτάρασσεν¹³ τὸ ὕδωρ: ὁ οὖν πρῶτος
 ἐμβὰς¹⁴ μετὰ τὴν ταραχὴν¹⁵ τοῦ ὕδατος, ὑγιὴς¹⁶ ἐγένετο, ᾧ δὴποτε¹⁷
 κατείχετο¹⁸ νοσήματι.¹⁹ Ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριάκοντα²⁰ ὀκτώ²¹ ἔτη **5**
 ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ.²² Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον,⁸ καὶ γνοὺς **6**
 ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ, Θέλεις ὑγιὴς¹⁶ γενέσθαι; **7**
 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν, Κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω ἵνα, ὅταν
 ταραχθῇ¹³ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν: ³ ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ,
 ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἔγειραι, ἄρον τὸν **8**
 κράββατόν²³ σου, καὶ περιπάτει. Καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς¹⁶ ὁ ἄνθρωπος, **9**
 καὶ ἤρην τὸν κράββατον²³ αὐτοῦ καὶ περιεπάτει. Ἦν δὲ σάββατον ἐν
 ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

¹ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ² προβατικός, pertaining to sheep. ³ κολυμβήθρα, ας, ἡ, pool, swimming-place. ⁴ ἐπιλέγω, call or name, choose. ⁵ Ἑβραϊστὶ, Hebrew. ⁶ Βηθεσδὰ, ἡ, Bethesda. ⁷ στοὰ, ᾱς, ἡ, portico, colonnade. ⁸ κατὰκειμαι, lie down, lie sick. ⁹ χωλός, lame, deprived of a foot. ¹⁰ ξηρός, dry, withered. ¹¹ ἐκδέχομαι, await, expect. ¹² κίνησις, εως, ἡ, moving, stirring. ¹³ ταρασσω, trouble, agitate. ¹⁴ ἐμβαίνω, embark. ¹⁵ ταραχή, ἡ, disturbance, tumult. ¹⁶ ὑγιής, whole, healthy. ¹⁷ δὴποτε, even at that time, whenever. ¹⁸ κατέχω, hold back, hold fast. ¹⁹ νόσημα, ατος, τό, trouble, disease. ²⁰ τριάκοντα, thirty, 30. ²¹ ὀκτώ, eight, 8. ²² ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. ²³ κράββατος, ου, ὁ, mattress, pallet.

Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ, Σάββατόν ἐστιν: οὐκ ἔξεστίν 10
 σοι ἄραι τὸν κράββατον.¹ Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, Ὁ ποιήσας με ὑγιή,² 11
 ἐκεῖνός μοι εἶπεν, Ἄρον τὸν κράββατόν¹ σου καὶ περιπάτει. Ἠρώτησαν 12
 οὖν αὐτόν, Τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπὼν σοι, Ἄρον τὸν κράββατόν¹
 σου καὶ περιπάτει; Ὁ δὲ ἰαθεὶς³ οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν: ὁ γὰρ Ἰησοῦς 13
 ἐξένευσεν,⁴ ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. Μετὰ ταῦτα εὕρισκει αὐτὸν ὁ 14
 Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἴδε ὑγιῆς² γέγονας: μηκέτι⁵
 ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν⁶ τί σοι γένηται. Ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ 15
 ἀνήγγειλεν⁷ τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιή.² Καὶ 16
 διὰ τοῦτο ἐδίωκον τὸν Ἰησοῦν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν
 ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο 17
 αὐτοῖς, Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι. Διὰ τοῦτο 18
 οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυνεν
 τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγεν τὸν θεόν, ἴσον⁸ ἑαυτὸν
 ποιῶν τῷ θεῷ.

Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ 19
 δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἄφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐὰν μὴ τι βλέπῃ τὸν πατέρα
 ποιούντα: ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. Ὁ γὰρ 20
 πατήρ φιλεῖ⁹ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ: καὶ

¹ κράβατος, ου, ὁ, mattress, pallet. ² ὑγιής, whole, healthy. ³ ἰάομαι, heal. ⁴ ἐκνεύω, turn aside, withdraw. ⁵ μηκέτι, no longer. ⁶ χείρων, worse. ⁷ ἀναγγέλλω, announce, report. ⁸ ἴσος, equal, identical. ⁹ φιλέω, love, kiss.

μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε. Ὡςπερ γὰρ ὁ 21
 πατήρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζῶοποιεῖ,¹ οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὕς θέλει
 ζῶοποιεῖ.¹ Οὐδὲ γὰρ ὁ πατήρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν 22
 δέδωκεν τῷ υἱῷ: ἵνα πάντες τιμῶσιν² τὸν υἱόν, καθὼς τιμῶσιν² τὸν 23
 πατέρα. Ὁ μὴ τιμῶν² τὸν υἱόν, οὐ τιμᾷ² τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα
 αὐτόν. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων, καὶ 24
 πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον: καὶ εἰς κρίσιν οὐκ
 ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν³ ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν. Ἀμὴν ἀμὴν 25
 λέγω ὑμῖν ὅτι ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς
 φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται. Ὡςπερ γὰρ ὁ 26
 πατήρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκεν καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν
 ἑαυτῷ: καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου 27
 ἐστίν. Μὴ θαυμάζετε τοῦτο: ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ἣ πάντες οἱ ἐν τοῖς 28
 μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύονται, οἱ τὰ 29
 ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς: οἱ δὲ τὰ φαῦλα⁴ πράξαντες, εἰς
 ἀνάστασιν κρίσεως.

Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἅπ' ἑμαυτοῦ οὐδέν: καθὼς ἀκούω, κρίνω: καὶ ἡ 30
 κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν: ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ
 θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός. Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἡ 31

¹ ζῶοποιέω, make alive, make to live. ² τιμᾶω, honor, value at a price. ³ μεταβαίνω, depart, leave. ⁴ φαῦλος, worthless, bad.

μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής.¹ Ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, 32
καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής¹ ἐστὶν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. Ὑμεῖς 33
ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκεν τῇ ἀληθείᾳ. Ἐγὼ δὲ οὐ 34
παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς
σωθῆτε. Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος² ὁ καιόμενος³ καὶ φαίνων, ὑμεῖς δὲ 35
ἠθελήσατε ἀγαλλιαθῆναι⁴ πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ ἔχω 36
τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάννου: τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέν μοι ὁ πατήρ
ἵνα τελειώσω⁵ αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ
πατήρ με ἀπέσταλκεν. Καὶ ὁ πέμψας με πατήρ, αὐτὸς μεμαρτύρηκεν 37
περὶ ἐμοῦ. Οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε,⁶ οὔτε εἶδος⁷ αὐτοῦ
ἐωράκατε. Καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν, ὅτι ὃν 38
ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. Ἐρευνᾶτε⁸ τὰς γραφάς, 39
ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ
μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ: καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρὸς με, ἵνα ζωὴν ἔχητε. 40
Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω: ἀλλ' ἐγνώκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν 42
ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς. Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ 43
πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετε με: ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ
ιδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε. Πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ 44
ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ

¹ ἀληθής, true, unconcealed. ² λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ³ καίω, burn, ignite. ⁴ ἀγαλλιᾶμαι, rejoice, am full of joy. ⁵ τελειόω, fill, fulfill. ⁶ πώποτε, ever yet, any time. ⁷ εἶδος, ους, τό, form, sight. ⁸ ἐρευνάω, search diligently.

ζητεῖτε; Μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω¹ ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα: ἔστιν 45

ὁ κατηγορῶν¹ ὑμῶν, Μωσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. Εἰ γὰρ ἐπιστεύετε 46

Μωσῇ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί: περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. Εἰ δὲ τοῖς 47

ἐκείνου γράμμασιν² οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασιν πιστεύσετε;

Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν³ τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας, τῆς 6

Τιβεριάδος.⁴ Καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, ὅτι ἐώρων αὐτοῦ τὰ 2

σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων. Ἀνῆλθεν⁵ δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ Ἰησοῦς, 3

καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ Πάσχα,⁶ ἡ 4

ἐορτὴ⁷ τῶν Ἰουδαίων. Ἐπάρας⁸ οὖν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ 5

θεασάμενος⁹ ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς τὸν

Φίλιππον, Πόθεν¹⁰ ἀγοράσομεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι; Τοῦτο δὲ 6

ἔλεγεν πειράζων αὐτόν: αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἔμελλεν ποιεῖν. Ἀπεκρίθη 7

αὐτῷ Φίλιππος, Διακοσίων¹¹ δηναρίων¹² ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν¹³ αὐτοῖς,

ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βραχύ¹⁴ τι λάβῃ. Λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν 8

αὐτοῦ, Ἀνδρέας¹⁵ ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου, Ἔστιν παιδάριον¹⁶ ἐν 9

ᾧδε, ὃ ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους¹⁷ καὶ δύο ὀψάρια:¹⁸ ἀλλὰ ταῦτα τί

ἐστιν εἰς τοσούτους;¹⁹ Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς, Ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους 10

ἀναπσεῖν.²⁰ Ἦν δὲ χόρτος²¹ πολὺς ἐν τῷ τόπῳ. Ἀνέπεσον²⁰ οὖν οἱ

¹ κατηγορέω, accuse, charge. ² γράμμα, τος, τό, letter, writings. ³ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁴ Τιβεριάς, ἄδος, ἡ, Tiberias. ⁵ ἀνέρχομαι, go up, come up. ⁶ πάσχα, τό, passover, passover feast. ⁷ ἐορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ⁸ ἐπαίρω, lift up, raise. ⁹ θεάομαι, look at, behold. ¹⁰ πόθεν, from where? whence. ¹¹ διακοσίοι, two hundred, 200. ¹² δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ¹³ ἀρκέω, assist, suffice. ¹⁴ βραχύς, short, little. ¹⁵ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ¹⁶ παιδάριον, ου, τό, child, young boy. ¹⁷ κριθίνος, made of barley flour, made of barley. ¹⁸ ὀψάριον, ου, τό, fish, little fish. ¹⁹ τοσούτος, so great, so much. ²⁰ ἀναπίπτω, recline, lie down. ²¹ χόρτος, ου, ὁ, grass, hay.

ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν¹ ὥσει² πεντακισχίλιοι.³ Ἔλαβεν δὲ τοὺς ἄρτους ὁ 11
 Ἰησοῦς, καὶ εὐχαριστήσας διέδωκεν⁴ τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς
 ἀνακειμένοις·⁵ ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων⁶ ὅσον ἤθελον. Ὡς δὲ 12
 ἐνεπλήσθησαν,⁷ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Συναγάγετε τὰ
 περισσεύσαντα κλάσματα,⁸ ἵνα μὴ τι ἀπόληται. Συνήγαγον οὖν, καὶ 13
 ἐγένισαν⁹ δώδεκα κοφίνους¹⁰ κλασμάτων⁸ ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν
 κριθίνων,¹¹ ἃ ἐπερίσσευσεν τοῖς βεβρωκόσιν.¹² Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες 14
 ὃ ἐποίησεν σημεῖον ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγον ὅτι Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς¹³ ὁ
 προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον. Ἰησοῦς οὖν γινούς ὅτι μέλλουσιν 15
 ἔρχεσθαι καὶ ἀρπάζειν¹⁴ αὐτόν, ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα,
 ἀνεχώρησεν¹⁵ εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος.
 Ὡς δὲ ὀψία¹⁶ ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ 16
 ἐμβάντες¹⁷ εἰς τὸ πλοῖον, ἤρχοντο πέραν¹⁸ τῆς θαλάσσης εἰς
 Καπερναοῦμ.¹⁹ Καὶ σκοτία²⁰ ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς
 αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς. Ἦ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος²¹ διηγείρετο. 18
 Ἐληλακότες²³ οὖν ὡς σταδίου²⁴ εἴκοσι²⁵ πέντε ἢ τριάκοντα,²⁶ 19
 θεωροῦσιν τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐγγὺς τοῦ

¹ ἀριθμός, οὐ, ὁ, number, total. ² ὥσει, like, about. ³ πεντακισχίλιοι, five thousand, 5000. ⁴ διαδίδωμι, distribute, give. ⁵ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ⁶ ὀψάριον, οὐ, τό, fish, little fish. ⁷ ἐμπίπλημι, fill up, satisfy. ⁸ κλάσμα, τος, τό, broken piece, fragment. ⁹ γεμίζω, fill, load. ¹⁰ κόφινος, οὐ, ὁ, basket, large basket. ¹¹ κριθίνος, made of barley flour, made of barley. ¹² βιβρώσκω, eat, consume. ¹³ ἀληθῶς, truly, really. ¹⁴ ἀρπάζω, seize, snatch. ¹⁵ ἀναχωρέω, depart, withdraw. ¹⁶ ὄψιος, late. ¹⁷ ἐμβαίνω, embark. ¹⁸ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ¹⁹ Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ²⁰ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ²¹ πνέω, blow. ²² διεγείρω, arouse completely, stir up. ²³ ἐλαύνω, drive or push, row. ²⁴ στάδιον, οὐ, τό, stadia, length of a stadium. ²⁵ εἴκοσι, twenty, 20. ²⁶ τριάκοντα, thirty, 30.

πλοίου γινόμενον: καὶ ἐφοβήθησαν. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, Ἐγώ εἰμι: μὴ 20
φοβεῖσθε. Ἦθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον: καὶ εὐθέως τὸ 21
πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπήγον.

Τῇ ἐπαύριον¹ ὁ ὄχλος ὁ ἐστηκώς πέραν² τῆς θαλάσσης, ἰδὼν ὅτι πλοιάριον 22
ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἐν ἐκείνῳ εἰς ὃ ἐνέβησαν⁴ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ
ὅτι οὐ συνεισῆλθεν⁵ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον,³
ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον – ἀλλὰ δὲ ἦλθεν πλοιάρια³ ἐκ 23
Τιβεριάδος⁶ ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον, εὐχαριστήσαντος
τοῦ κυρίου – ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲ οἱ 24
μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν⁴ αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς
Καπερναούμ,⁷ ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν. Καὶ εὐρόντες αὐτὸν πέραν² τῆς 25
θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ, Ραββί, πότε ὧδε γέγονας; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ 26
Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε
σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε.⁸ Ἔργάζεσθε 27
μὴ τὴν βρώσιν⁹ τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρώσιν⁹ τὴν μένουσαν εἰς
ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει: τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ
ἐσφράγισεν,¹⁰ ὁ θεός. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, Τί ποιῶμεν, ἵνα 28
ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, 29

¹ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ² πέραν, on the other side of, beyond (gen). ³ πλοιάριον, ου, τό, small boat, little boat. ⁴ ἐμβαινῶ, embark. ⁵ συνεισερχομαι, enter together, enter together with. ⁶ Τιβεριάς, ἄδος, ἡ, Tiberias. ⁷ Καπερναούμ, ἡ, Capernaum. ⁸ χορτάζω, eat until full, be filled. ⁹ βρώσις, εως, ἡ, eating, food. ¹⁰ σφραγίζω, seal, set a seal upon.

Τοῦτό ἐστιν τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν
 ἐκεῖνος. Εἶπον οὖν αὐτῷ, Τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ 30
 πιστεύσωμέν σοι; Τί ἐργάζῃ; Οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα¹ ἔφαγον ἐν τῇ 31
 ἐρήμῳ, καθὼς ἐστιν γεγραμμένον, Ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν
 αὐτοῖς φαγεῖν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ 32
 Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· ἀλλ' ὁ πατήρ μου
 δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν.² Ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ 33
 θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ. 34
 Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, Κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. 35
 Εἶπεν δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχόμενος πρὸς
 με οὐ μὴ πεινάσῃ·³ καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ⁴ πώποτε.⁵ Ἀλλ' 36
 εἶπον ὑμῖν ὅτι καὶ ἐωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετε. Πᾶν ὃ δίδωσίν μοι ὁ 37
 πατήρ πρὸς ἐμὲ ἤξει·⁶ καὶ τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω. 38
 Ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν,
 ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. Τοῦτο δὲ ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ 39
 πέμψαντός με πατρός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέν μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ,
 ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Τοῦτο δὲ ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ 40
 πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτόν, ἔχῃ
 ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

¹ μάννα, τό, manna. ² ἀληθινός, true, genuine. ³ πεινάω, hunger, am hungry. ⁴ διψάω, thirst, thirst for. ⁵ πώποτε, ever yet, any time. ⁶ ἦκω, have come, am present.

Ἐγόγγυζον¹ οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν, Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ 41
καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ ἔλεγον, Οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς 42
Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἶδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; Πῶς οὖν λέγει
οὗτος ὅτι Ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα; Ἀπεκρίθη οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ 43
εἶπεν αὐτοῖς, Μὴ γογγύζετε¹ μετ' ἀλλήλων. Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν 44
πρὸς με, ἐὰν μὴ ὁ πατήρ ὁ πέμψας με ἐλκύσῃ² αὐτόν, καὶ ἐγὼ
ἀναστήσω αὐτόν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἔστιν γεγραμμένον ἐν τοῖς 45
προφήταις, Καὶ ἔσονται πάντες διδασκοί³ θεοῦ. Πᾶς οὖν ὁ ἀκούων
παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν,⁴ ἔρχεται πρὸς με. Οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις 46
ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ, οὗτος ἑώρακεν τὸν πατέρα. Ἀμὴν 47
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Ἐγὼ εἰμι ὁ 48
ἄρτος τῆς ζωῆς. Οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα⁵ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ 49
ἀπέθανον. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις 50
ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ. Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ 51
οὐρανοῦ καταβάς· ἐὰν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν
αἰῶνα. Καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ δώσω
ὕπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς.

¹ γογγύζω, mutter, murmur. ² ἐλκύω, drag, draw. ³ διδασκός, instructed, taught. ⁴ μανθάνω, learn, ascertain. ⁵ μάννα, τό, manna.

Ἐμάχοντο¹ οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, Πῶς δύναται οὗτος 52
 ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν; Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν 53
 λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνητε
 αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. Ὁ τρώγων² μου τὴν σάρκα 54
 καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ
 ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθῶς³ ἐστὶν βρῶσις,⁴ καὶ τὸ αἷμά 55
 μου ἀληθῶς³ ἐστὶν πόσις.⁵ Ὁ τρώγων² μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ 56
 αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ. Καθὼς ἀπέστειλén με ὁ ζῶν πατήρ,
 καὶ ἐγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα: καὶ ὁ τρώγων² με, καὶ κεῖνος⁶ ζήσεται δι' ἐμέ. 58
 Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς: οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ
 πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα,⁷ καὶ ἀπέθανον: ὁ τρώγων² τοῦτον τὸν ἄρτον,
 ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν 59
 Καπερναοῦμ.⁸

Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπον, Σκληρός⁹ ἐστὶν 60
 οὗτος ὁ λόγος: τίς δύναται αὐτοῦ ἀκοῦειν; Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ 61
 ὅτι γογγύζουσιν¹⁰ περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, Τοῦτο
 ὑμᾶς σκανδαλίζει;¹¹ Ἐὰν οὖν θεωρῇτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου 62
 ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον;¹² Τὸ πνεῦμά ἐστιν τὸ ζωοποιεῖν,¹³ ἢ 63

¹ μάχομαι, fight, quarrel. ² τρώγω, gnaw, crunch. ³ ἀληθῶς, truly, really. ⁴ βρῶσις, εἶδος, ἡ, eating, food. ⁵ πόσις, εἶδος, ἡ, drinking, drink. ⁶ καὶ κεῖνος, and he, and she. ⁷ μάννα, τό, manna. ⁸ Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ⁹ σκληρός, hard, rough. ¹⁰ γογγύζω, mutter, murmur. ¹¹ σκανδαλίζω, cause to stumble. ¹² πρότερον, formerly, before. ¹³ ζωοποιέω, make alive, make to live.

σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ¹ οὐδέν· τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστιν
καὶ ζωὴ ἐστιν. Ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἱ οὐ πιστεύουσιν. Ἦδει γὰρ ἐξ 64
ἀρχῆς ὁ Ἰησοῦς, τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ
παραδώσων αὐτόν. Καὶ ἔλεγεν, Διὰ τοῦτο εἶρηκα ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς 65
δύναται ἔλθειν πρὸς με, ἐὰν μὴ ἦ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός μου.

Ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκέτι 66
μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τοῖς δώδεκα, Μὴ καὶ 67
ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, πρὸς 68
τίνα ἀπελευσόμεθα; Ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις. Καὶ ἡμεῖς 69
πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ
ζῶντος. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα 70
ἐξελεξάμην,² καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν; Ἐλεγεν δὲ τὸν Ἰούδαν 71
Σίμωνος Ἰσκαριώτην·³ οὗτος γὰρ ἔμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι, εἷς ὢν ἐκ
τῶν δώδεκα.

Καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ᾔθελεν ἐν τῇ 7
Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. Ἦν δὲ 2
ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ⁴ τῶν Ἰουδαίων ἡ Σκηνοπηγία.⁵ Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ 3
ἀδελφοὶ αὐτοῦ, Μετάβηθι⁶ ἐντεῦθεν,⁷ καὶ ὑπάγε εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα

¹ ὠφελέω, profit, help. ² ἐκλέγομαι, choose, elect. ³ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ⁴ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ⁵ σκηνοπηγία, ας, ἡ, Feast Booths or Tabernacles. ⁶ μεταβαίνω, depart, leave. ⁷ ἐντεῦθεν, hence, on each side.

καὶ οἱ μαθηταὶ σου θεωρήσωσιν τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς. Οὐδεὶς γὰρ ἐν 4
 κρυπτῷ¹ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ εἶναι. Εἰ ταῦτα ποιεῖς,
 φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ. Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον 5
 εἰς αὐτόν. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὐπω² πάρεστιν,³ 6
 ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος⁴ πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος.⁵ Οὐ δύναται ὁ κόσμος 7
 μισεῖν ὑμᾶς· ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ, ὅτι τὰ ἔργα
 αὐτοῦ πονηρά ἐστιν. Ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν⁶ ταύτην· ἐγὼ οὐπω² 8
 ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν⁶ ταύτην, ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὐπω²
 πεπλήρωται. Ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, ἔμεινεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. 9

Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτὴν,⁶ 10
 οὐ φανερώς,⁷ ἀλλ' ὥς ἐν κρυπτῷ.¹ Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ 11
 ἑορτῇ,⁶ καὶ ἔλεγον, Ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; Καὶ γογγυσμὸς⁸ πολὺς περὶ 12
 αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς ὄχλοις· οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι Ἀγαθός ἐστιν· ἄλλοι ἔλεγον,
 Οὐ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον. Οὐδεὶς μέντοι⁹ παρρησίᾳ ἐλάλει περὶ 13
 αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων.

Ἦδη δὲ τῆς ἑορτῆς⁶ μεσοῦσης,¹⁰ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, καὶ 14
 ἐδίδασκεν. Καὶ ἐθαύμαζον οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, Πῶς οὗτος γράμματα¹¹ 15
 οἶδεν, μὴ μεμαθηκώς;¹² Ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Ἡ 16

¹ κρυπτός, hidden, secret. ² οὐπω, not yet. ³ παρίμι, be present, have arrived. ⁴ ὑμέτερος, your. ⁵ ἕτοιμος, ready, prepared. ⁶ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival.
⁷ φανερώς, openly, publicly. ⁸ γογγυσμός, οὐ, ὁ, grumbling, murmuring. ⁹ μέντοι, yet, however. ¹⁰ μεσώ, be in the middle, in the midst. ¹¹ γράμματα,
 τος, τό, letter, writings. ¹² μαθηθάνω, learn, ascertain.

ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμή, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με. Ἐάν τις θέλῃ τὸ 17
 θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γινώσεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον¹ ἐκ τοῦ θεοῦ
 ἐστίν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ. Ὁ ἀφ' ἐαυτοῦ λαλῶν, τὴν δόξαν τὴν 18
 ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτόν, οὗτος ἀληθής²
 ἐστίν, καὶ ἀδικία³ ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. Οὐ Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν 19
 νόμον, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον; Τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; 20
 Ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος καὶ εἶπεν, Δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι; 21
 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐν ἔργον ἐποίησα, καὶ πάντες
 θαυμάζετε. Διὰ τοῦτο Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομὴν – οὐχ ὅτι 22
 ἐκ τοῦ Μωσέως ἐστίν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων – καὶ ἐν σαββάτῳ
 περιτέμνετε⁴ ἄνθρωπον. Εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, 23
 ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος Μωσέως, ἐμοὶ χολᾶτε⁵ ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῇ⁶
 ἐποίησα ἐν σαββάτῳ; Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν,⁷ ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν 24
 κρίνατε.

Ἐλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν,⁸ Οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν 25
 ἀποκτεῖναι; Καὶ ἶδε παρρησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν. Μήποτε 26
 ἀληθῶς¹⁰ ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς¹⁰ ὁ χριστός; 27
 Ἀλλὰ τοῦτον οἶδαμεν πόθεν¹¹ ἐστίν· ὁ δὲ χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς

¹ πότερος, which of two, whether. ² ἀληθής, true, unconcealed. ³ ἀδικία, ας, ἡ, unrighteousness. ⁴ περιτέμνω, circumcize, circumcise. ⁵ χολᾶω, be angry, am angry with. ⁶ ὑγιής, whole, healthy. ⁷ ὄψις, εως, ἡ, outward appearance, face. ⁸ Ἱεροσολυμίτης, ου, ὁ, inhabitant of Jerusalem, Jerusalemite. ⁹ μήποτε, never, lest perchance. ¹⁰ ἀληθῶς, truly, really. ¹¹ πόθεν, from where? whence.

γινώσκει πόθεν¹ ἐστίν. Ἐκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ὁ Ἰησοῦς καὶ 28
 λέγων, Καμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν¹ εἰμί: καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ
 ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς² ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Ἐγὼ 29
 οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμι, καὶ κεῖνός³ με ἀπέστειλεν. Ἐζήτουν οὖν 30
 αὐτὸν πιάσαι.⁴ Καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν⁵ ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὐπω⁶
 ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. Πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, 31
 καὶ ἔλεγον ὅτι Ὁ χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μήτι⁷ πλείονα σημεῖα τούτων
 ποιήσει ὢν οὗτος ἐποίησεν; Ἦκουσαν οἱ Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου 32
 γογγύζοντος⁸ περὶ αὐτοῦ ταῦτα: καὶ ἀπέστειλαν ὑπηρέτας⁹ οἱ
 Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα πιάσωσιν⁴ αὐτόν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς, 33
 Ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με. 34
 Ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὐρήσετε: καὶ ὅπου εἰμι ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε
 ἐλθεῖν. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς, Ποῦ οὗτος μέλλει 35
 πορεύεσθαι ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὐρήσομεν αὐτόν; Μὴ εἰς τὴν διασποράν¹⁰
 τῶν Ἑλλήνων¹¹ μέλλει πορεύεσθαι, καὶ διδάσκειν τοὺς Ἑλληνας;¹¹ Τίς 36
 ἐστὶν οὗτος ὁ λόγος ὃν εἶπεν, Ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὐρήσετε: καὶ ὅπου
 εἰμι ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

¹ πόθεν, from where? whence. ² ἀληθινός, true, genuine. ³ καὶ κεῖνος, and he, and she. ⁴ πιάζω, take, lay hold of. ⁵ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ⁶ οὐπω, not yet. ⁷ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁸ γογγύζω, mutter, murmur. ⁹ ὑπηρέτης, ου, ό, servant, assistant. ¹⁰ διασπορά, ας, ή, diaspora, dispersion. ¹¹ Ἑλλήνων, ηνος, ό, Greek, Hellene.

Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς¹ εἰστήκει ὁ Ἰησοῦς καὶ 37
 ἔκραξεν, λέγων, Ἐάν τις διψᾷ,² ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω. Ὁ 38
 πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ³ ἐκ τῆς κοιλίας⁴ αὐτοῦ
 ρέουσιν⁵ ὕδατος ζῶντος. Τοῦτο δὲ εἶπεν περὶ τοῦ πνεύματος οὗ 39
 ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν: οὐπω⁶ γὰρ ἦν πνεῦμα
 ἅγιον, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω⁷ ἔδοξάσθη. Πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου 40
 ἀκούσαντες τὸν λόγον ἔλεγον, Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς⁸ ὁ προφήτης. 41
 Ἄλλοι ἔλεγον, Οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. Ἄλλοι ἔλεγον, Μὴ γὰρ ἐκ τῆς
 Γαλιλαίας ὁ χριστὸς ἔρχεται; Οὐχὶ ἡ γραφή εἶπεν ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος 42
 Δαυίδ, καὶ ἀπὸ Βηθλεέμ,⁹ τῆς κώμης¹⁰ ὅπου ἦν Δαυίδ, ὁ χριστὸς
 ἔρχεται; Σχίσμα¹¹ οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι' αὐτόν. Τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ 43
 αὐτῶν πιάσαι¹² αὐτόν, ἀλλ' οὐδείς ἐπέβαλεν¹³ ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας.

Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται¹⁴ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους: καὶ εἶπον 45
 αὐτοῖς ἐκεῖνοι, Διὰ τί οὐκ ἡγάγετε αὐτόν; Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται,¹⁴ 46
 Οὐδέποτε¹⁵ οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὥς οὗτος ὁ ἄνθρωπος. 47
 Ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι, Μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε; Μή 48
 τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν, ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων; Ἀλλ' ὁ 49
 ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον ἐπικατάρατοί¹⁶ εἰσιν. Λέγει 50

¹ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ² διψᾷ, thirst, thirst for. ³ ποταμός, οὗ, ὁ, river, stream. ⁴ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ⁵ ρέω, flow. ⁶ οὐπω, not yet. ⁷ οὐδέπω, not yet, still not. ⁸ ἀληθῶς, truly, really. ⁹ Βηθλεέμ, ἡ, Bethlehem. ¹⁰ κώμη, ἡς, ἡ, village. ¹¹ σχίσμα, τος, τό, tear, division. ¹² πιάζω, take, lay hold of. ¹³ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ¹⁴ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ¹⁵ οὐδέποτε, never. ¹⁶ ἐπικατάρατος, cursed, accursed.

Νικόδημος¹ πρὸς αὐτούς – ὁ ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς αὐτόν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν

– Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ’ αὐτοῦ 51

πρότερον² καὶ γινῶ τί ποιεῖ; Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, Μὴ καὶ σὺ ἐκ 52

τῆς Γαλιλαίας εἶ; Ἐρεύνησον³ καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς Γαλιλαίας

οὐκ ἐγγήγερται. Καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ: 53

Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.⁴ 8

Ὁρθρου⁵ δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερόν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχετο: καὶ 2

καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς. Ἄγουσιν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι 3

πρὸς αὐτὸν γυναῖκα ἐν μοιχείᾳ⁶ καταληφθεῖσαν:⁷ καὶ στήσαντες αὐτήν

ἐν μέσῳ, λέγουσιν αὐτῷ, πειράζοντες, Διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ 4

κατελήφθη⁷ ἐπ’ αὐτοφόρῳ μοιχευομένη.⁸ Ἐν δὲ τῷ νόμῳ Μωσῆς ἡμῖν 5

ἐνετείλατο⁹ τὰς τοιαύτας λιθοβολεῖσθαι:¹⁰ σὺ οὖν τί λέγεις; Τοῦτο δὲ 6

ἔλεγον πειράζοντες αὐτόν, ἵνα ἔχωσιν κατηγορεῖν¹¹ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς

κάτω¹² κύψας,¹³ τῷ δακτύλῳ¹⁴ ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν, μὴ προσποιούμενος.

Ὡς δὲ ἐπέμενον¹⁶ ἐρωτῶντες αὐτόν, ἀνακύψας¹⁷ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ὁ 7

ἀναμάρτητος¹⁸ ὑμῶν, πρῶτον ἐπ’ αὐτήν τὸν λίθον βαλέτω. Καὶ πάλιν 8

κάτω¹² κύψας¹³ ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν. Οἱ δέ, ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ τῆς 9

¹ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus. ² πρότερον, formerly, before. ³ ἐρευνᾶω, search diligently. ⁴ ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. ⁵ ὄρθρος, ου, ὁ, daybreak, dawn. ⁶ μοιχεία, ας, ἡ, adultery. ⁷ καταλαμβάνω, overtake, apprehend. ⁸ μοιχεύω, commit adultery. ⁹ ἐντέλλομαι, command, give orders. ¹⁰ λιθοβολέω, pelt with stones, stone. ¹¹ κατηγορέω, accuse, charge. ¹² κάτω, down, below. ¹³ κύπτω, bow down, stoop. ¹⁴ δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ¹⁵ προσποιέω, pretend, regard. ¹⁶ ἐπιμένω, continue, remain. ¹⁷ ἀνακύπτω, straighten up, stand erect. ¹⁸ ἀναμάρτητος, without sin, without blame.

συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι,¹ ἐξήρχοντο εἰς καθ' εἰς, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν
 πρεσβυτέρων· καὶ κατελείφθη² μόνος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ
 οὖσα. Ἀνακύψας³ δὲ ὁ Ἰησοῦς, καὶ μηδὲνα θεασάμενος⁴ πλὴν τῆς 10
 γυναικός, εἶπεν αὐτῇ, Ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί⁵ σου; Οὐδεὶς σε
 κατέκρινεν;⁶ Ἡ δὲ εἶπεν, Οὐδεὶς, κύριε. Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς, Οὐδὲ ἐγώ 11
 σε κρίνω· πορεύου καὶ μηκέτι⁷ ἀμάρτανε.

Πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν λέγων, Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· 12
 ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ,⁸ ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς
 τῆς ζωῆς. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι, Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς· ἡ 13
 μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής.⁹ Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, 14
 Καὶ¹⁰ ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής⁹ ἔστιν ἡ μαρτυρία μου· ὅτι
 οἶδα πόθεν¹¹ ἦλθον, καὶ ποῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν¹¹ ἔρχομαι,
 καὶ ποῦ ὑπάγω. Ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε· ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. 15
 Καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής⁹ ἔστιν· ὅτι μόνος οὐκ εἰμί,
 ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ. Καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ¹² 17
 γέγραπται ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής⁹ ἔστιν. Ἐγώ εἰμι ὁ 18
 μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ. 19
 Ἐλεγον οὖν αὐτῷ, Ποῦ ἔστιν ὁ πατήρ σου; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὔτε

¹ ἐλέγχω, convict, reprove. ² καταλείπω, leave, leave behind. ³ ἀνακύπτω, straighten up, stand erect. ⁴ θεάομαι, look at, behold. ⁵ κατήγορος, ου, ὁ, accuser, prosecutor. ⁶ κατακρίνω, condemn. ⁷ μηκέτι, no longer. ⁸ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ⁹ ἀληθής, true, unconcealed. ¹⁰ καὶ, and if, even if. ¹¹ πόθεν, from where? whence. ¹² ὑμέτερος, your.

ἐμὲ οἶδατε, οὐτε τὸν πατέρα μου· εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου
 ᾔδειτε ἄν. Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ,¹ 20
 διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν² αὐτόν, ὅτι οὐπω³ ἐληλύθει ἡ
 ὥρα αὐτοῦ.

Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ 21
 ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε· ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.
 Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, Μήτι⁴ ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει, Ὅπου ἐγὼ 22
 ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω 23
 ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω⁶ εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ
 εἰμί ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς 24
 ἁμαρτίαις ὑμῶν· ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν
 ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, Σὺ τίς εἶ; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ 25
 Ἰησοῦς, Τὴν ἀρχὴν ὃ τι καὶ λαλῶ ὑμῖν. Πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν 26
 καὶ κρίνειν· ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθής⁷ ἐστιν, καὶ γὰρ ἡκουσα παρ'
 αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον. Οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα 27
 αὐτοῖς ἔλεγεν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ὅταν ὑψώσῃτε⁸ τὸν υἱὸν τοῦ 28
 ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν,
 ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέν με ὁ πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ· καὶ ὁ πέμψας με 29
 μετ' ἐμοῦ ἐστιν· οὐκ ἀφῆκέν με μόνον ὁ πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ⁹

¹ γαζοφυλάκιον, ου, τό, treasury. ² πιάζω, take, lay hold of. ³ οὐπω, not yet. ⁴ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁵ κάτω, down, below. ⁶ ἄνω, up, above. ⁷ ἀληθής, true, unconcealed. ⁸ ὑψόω, lift up, exalt. ⁹ ἀρεστός, pleasing, desirable.

αὐτῷ ποιῶ πάντοτε. Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς 30
αὐτόν.

Ἔλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους, Ἐὰν 31
ὕμεις μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς¹ μαθηταί μου ἐστέ· καὶ 32
γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει² ὑμᾶς. 33
Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ
δεδουλεύκαμεν³ πώποτε·⁴ πῶς σὺ λέγεις ὅτι Ἐλεύθεροί⁵ γενήσεσθε; 34
Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν
ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστιν τῆς ἁμαρτίας. Ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ 35
εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς 36
ἐλευθερώσῃ,² ὄντως⁶ ἐλεύθεροί⁵ ἔσεσθε. Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε· 37
ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτείνει, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ⁷ ἐν ὑμῖν. Ἐγὼ 38
ὃ ἐώρακα παρὰ τῷ πατρὶ μου, λαλῶ· καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ ἐώρακατε παρὰ τῷ
πατρὶ ὑμῶν, ποιεῖτε. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, Ὁ πατὴρ ἡμῶν 39
Ἀβραάμ ἐστιν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ
ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε. Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτείνει, ἄνθρωπον ὃς 40
τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ· τοῦτο
Ἀβραάμ οὐκ ἐποίησεν. Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. Εἶπον 41
οὖν αὐτῷ, Ἡμεῖς ἐκ πορνείας⁸ οὐ γεγεννήμεθα· ἓνα πατέρα ἔχομεν, τὸν

¹ ἀληθῶς, truly, really. ² ἐλευθερώω, set free, exempt (from liability). ³ δουλεύω, serve, am a slave. ⁴ πώποτε, ever yet, any time. ⁵ ἐλεύθερος, free, delivered from obligation. ⁶ ὄντως, really, indeed. ⁷ χωρέω, make room for, hold. ⁸ πορνεία, ας, ἡ, fornication, idolatry.

θεόν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἡγαπᾶτε ἂν 42
 ἐμέ: ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἤκω:¹ οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ
 ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλεν. Διὰ τί τὴν λαλίαν² τὴν ἐμὴν οὐ 43
 γινώσκετε; Ὅτι οὐ δύνασθε ἀκοῦειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ 44
 πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε
 ποιεῖν. Ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος³ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ
 ἔστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. Ὅταν λαλήσῃ τὸ ψεῦδος,⁴ ἐκ τῶν
 ιδίῳν λαλεῖ: ὅτι ψεύστης⁵ ἐστὶν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν 45
 ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετε μοι. Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει⁶ με περὶ 46
 ἁμαρτίας; Εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ πιστεύετε μοι; Ὁ ὢν ἐκ 47
 τοῦ θεοῦ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει: διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι
 ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ. Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, Οὐ 48
 καλῶς λέγομεν ἡμεῖς ὅτι Σαμαρείτης⁷ εἶ σύ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις; 49
 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ⁸ τὸν πατέρα μου,
 καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ⁹ με. Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου: ἔστιν ὁ ζητῶν 50
 καὶ κρίνων. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, 51
 θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, 52
 Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. Ἀβραὰμ ἀπέθανεν καὶ οἱ
 προφῆται, καὶ σὺ λέγεις, Ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ

¹ ἤκω, I have come, I am present. ² λαλία, ᾤ, ἡ, speech, way of talking. ³ ἀνθρωποκτόνος, ου, ὁ, murderer. ⁴ ψεῦδος, ους, τό, lie. ⁵ ψεύστης, ου, ὁ, liar, deceiver. ⁶ ἐλέγχω, convict, reprove. ⁷ Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. ⁸ τιμᾶω, honor, value at a price. ⁹ ἀτιμάζω, dishonor, disgrace.

γεύσεται¹ θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα. Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν 53
 Ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανεν; Καὶ οἱ προφήται ἀπέθανον: τίνα σεαυτὸν σὺ
 ποιεῖς; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἑμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδέν 54
 ἐστιν: ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι Θεὸς ἡμῶν
 ἐστιν, καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν: ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν, καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ 55
 οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν, ψεύστης:² ἀλλ' οἶδα αὐτόν, καὶ τὸν
 λόγον αὐτοῦ τηρῶ. Ἀβραάμ ὁ πατήρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο³ ἵνα ἴδῃ τὴν 56
 ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδεν καὶ ἐχάρη. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς 57
 αὐτόν, Πεντήκοντα⁴ ἔτη οὐπω⁵ ἔχεις, καὶ Ἀβραάμ ἐώρακας; Εἶπεν 58
 αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν⁶ Ἀβραάμ γενέσθαι, ἐγὼ
 εἰμι. Ἦσαν οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν: Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη,⁷ καὶ 59
 ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν: καὶ παρήγεν⁸ οὕτως.

Καὶ παράγων⁸ εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς.⁹ Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν 9
 οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες, Ῥαββί, τίς ἡμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς¹⁰
 αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὔτε οὗτος ἡμαρτεν 3
 οὔτε οἱ γονεῖς¹⁰ αὐτοῦ: ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ. 4
 Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρας ἐστίν: ἔρχεται
 νύξ, ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ, φῶς εἰμι 5
 τοῦ κόσμου. Ταῦτα εἰπὼν, ἔπτυσεν¹¹ χαμαί,¹² καὶ ἐποίησεν πηλὸν¹³ ἐκ 6

¹ γεύομαι, taste, experience. ² ψεύστης, ου, ὁ, liar, deceiver. ³ ἀγαλλιάω, rejoice, am full of joy. ⁴ πενήκοντα, fifty, 50. ⁵ οὐπω, not yet. ⁶ πρὶν, before, formerly. ⁷ κρύπτω, conceal, hide. ⁸ παράγω, pass by, depart. ⁹ γενετῇ, ἥς, ἡ, birth. ¹⁰ γονεῖς, ἑως, ὁ, parent. ¹¹ πτύω, spit. ¹² χαμαί, on or to the ground. ¹³ πηλός, οὐ, ὁ, clay, mud.

τοῦ πτύσματος,¹ καὶ ἐπέχρισεν² τὸν πηλὸν³ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ
 τυφλοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὑπαγε νίψαι⁴ εἰς τὴν κολυμβήθραν⁵ τοῦ 7
 Σιλωάμ⁶ – ὃ ἐρμηνεύεται,⁷ Ἀπεσταλμένος. Ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο,⁴
 καὶ ἤλθεν βλέπων. Οἱ οὖν γείτονες⁸ καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ 8
 πρότερον⁹ ὅτι τυφλὸς ἦν, ἔλεγον, Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθηήμενος καὶ
 προσαιτῶν;¹⁰ Ἄλλοι ἔλεγον ὅτι Οὗτός ἐστιν: ἄλλοι δὲ ὅτι Ὁμοιος αὐτῷ 9
 ἐστιν. Ἐκεῖνος ἔλεγεν ὅτι Ἐγὼ εἰμι. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, Πῶς 10
 ἀνέωχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, Ἄνθρωπος 11
 λεγόμενος Ἰησοῦς πηλὸν³ ἐποίησεν, καὶ ἐπέχρισέν² μου τοὺς
 ὀφθαλμούς, καὶ εἶπέν μοι, Ὑπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν⁵ τοῦ Σιλωάμ,⁶
 καὶ νίψαι.⁴ Ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος,⁴ ἀνέβλεψα.¹¹ Εἶπον οὖν αὐτῷ, 12
 Ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; Λέγει, Οὐκ οἶδα.

Ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, τὸν ποτε τυφλόν. Ἦν δὲ 13
 σάββατον ὅτε τὸν πηλὸν³ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀνέωξεν αὐτοῦ τοὺς
 ὀφθαλμούς. Πάλιν οὖν ἡρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι, πῶς 15
 ἀνέβλεψεν.¹¹ Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Πηλὸν³ ἐπέθηκέν μου ἐπὶ τοὺς
 ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην,⁴ καὶ βλέπω. Ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν Φαρισαίων 16
 τινές, Οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν παρὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ

¹ πτύσμα, τος, τό, saliva, spittle. ² ἐπιχρίω, anoint, spread on. ³ πηλός, οὔ, ὁ, clay, mud. ⁴ νίπτω, wash. ⁵ κολυμβήθρα, ας, ἡ, pool, swimming-place. ⁶ Σιλωάμ, ὁ, Siloam. ⁷ ἐρμηνεύω, interpret, translate. ⁸ γείτων, ονος, ὁ, neighbor. ⁹ πρότερον, formerly, before. ¹⁰ προσαιτέω, beg. ¹¹ ἀναβλέπω, look up, receive sight.

τηρεῖ. Ἄλλοι ἔλεγον, Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα
 σημεῖα ποιεῖν; Καὶ σχίσμα¹ ἦν ἐν αὐτοῖς. Λέγουσιν τῷ τυφλῷ πάλιν, 17
 Σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἡνοιξέν σου τοὺς ὀφθαλμούς; Ὁ δὲ εἶπεν
 ὅτι Προφήτης ἐστίν. Οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι 18
 τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν,² ἕως ὅτου³ ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς⁴ αὐτοῦ τοῦ
 ἀναβλέψαντος,² καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς λέγοντες, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς 19
 ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; Πῶς οὖν ἄρτι βλέπει; 20
 Ἀπεκρίθησαν δὲ αὐτοῖς οἱ γονεῖς⁴ αὐτοῦ καὶ εἶπον, Οἶδαμεν ὅτι οὗτός
 ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη· πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐκ 21
 οἶδαμεν· ἢ τίς ἡνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ἡμεῖς οὐκ οἶδαμεν· αὐτὸς
 ἡλικίαν⁵ ἔχει· αὐτὸν ἐρωτήσατε, αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει. Ταῦτα 22
 εἶπον οἱ γονεῖς⁴ αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους· ἡδὴ γὰρ
 συνετέθειντο⁶ οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ⁷ χριστόν,
 ἀποσυνάγωγος⁸ γένηται. Διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς⁴ αὐτοῦ εἶπον ὅτι Ἡλικίαν⁵ 23
 ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε. Ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν 24
 τυφλός, καὶ εἶπον αὐτῷ, Δὸς δόξαν τῷ θεῷ· ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι ὁ
 ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλὸς ἐστιν. Ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, Εἰ 25
 ἁμαρτωλὸς ἐστιν, οὐκ οἶδα· ἐν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὦν, ἄρτι βλέπω. Εἶπον 26
 δὲ αὐτῷ πάλιν, Τί ἐποίησέν σοι; Πῶς ἡνοιξέν σου τοὺς ὀφθαλμούς; 27

¹ σχίσμα, τος, τό, tear, division. ² ἀναβλέπω, look up, receive sight. ³ ὅτου, until. ⁴ γονεῖς, ἑως, ὁ, parent. ⁵ ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. ⁶ συντίθηναι, agree, make an agreement. ⁷ ὁμολογέω, confess, profess. ⁸ ἀποσυνάγωγος, expelled from the congregation.

Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, Εἶπον ὑμῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε. Τί πάλιν θέλετε
 ἀκούειν; Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι; Ἐλοιδόρησαν¹ 28
 αὐτόν, καὶ εἶπον, Σὺ εἶ μαθητῆς ἐκείνου· ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωσέως ἐσμέν
 μαθηταί. Ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι Μωσῆ λελάληκεν ὁ θεός· τοῦτον δὲ οὐκ 29
 οἶδαμεν πόθεν² ἐστίν. Ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐν γὰρ 30
 τούτῳ θαυμαστόν³ ἐστίν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν² ἐστίν, καὶ
 ἀνέωξέν μου τοὺς ὀφθαλμούς. Οἶδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ 31
 ἀκούει· ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβῆς⁴ ᾖ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου
 ἀκούει. Ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἡνοιξέν τις ὀφθαλμούς τυφλοῦ 32
 γεγεννημένου. Εἰ μὴ ᾗν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν. 33
 Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, Ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ
 διδάσκεις ἡμᾶς; Καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω.

Ἦκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω· καὶ εὐρών αὐτόν, εἶπεν αὐτῷ, 35
 Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ; Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, Καὶ τίς 36
 ἐστίν, κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Καὶ 37
 εἰσάκουσας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν. Ὁ δὲ ἔφη, 38
 Πιστεύω, κύριε· καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Εἰς 39
 κρίμα⁵ ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες
 βλέπωσιν, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. Καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν 40

¹λοιδορέω, abuse, revile. ²πόθεν, from where? whence. ³θαυμαστός, wonderful, marvelous. ⁴θεοσεβής, god-fearing, devout. ⁵κρίμα, os, τό, judgment, verdict.

Φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ, Μὴ καὶ ἡμεῖς
 τυφλοὶ ἐσμεν; Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε **41**
 ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε ὅτι Βλέπομεν· ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλήν¹ **10**
 τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν,² ἐκεῖνος κλέπτῃς³ ἐστὶν
 καὶ ληστής.⁴ Ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας ποιμὴν⁵ ἐστὶν τῶν **2**
 προβάτων. Τούτῳ ὁ θυρωρὸς⁶ ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς **3**
 αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα, καὶ ἐξάγει⁷ αὐτά. **4**
 Καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται· καὶ τὰ
 πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ, ὅτι οἶδασιν τὴν φωνὴν αὐτοῦ. Ἀλλοτρίῳ⁸ δὲ **5**
 οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται⁹ ἀπ' αὐτοῦ· ὅτι οὐκ οἶδασιν τῶν
 ἀλλοτρίων⁸ τὴν φωνήν. Ταύτην τὴν παροιμίαν¹⁰ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· **6**
 ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἢ ἐλάλει αὐτοῖς.

Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ **7**
 θύρα τῶν προβάτων. Πάντες ὅσοι ἤλθον κλέπται³ εἰσὶν καὶ λησταί·⁴ **8**
 ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα. Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις **9**
 εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν¹¹
 εὐρήσει. Ὁ κλέπτῃς³ οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ¹² καὶ θύσῃ¹³ καὶ **10**

¹ αὐλή, ἥς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ² ἀλλαχόθεν, at another place, by another way. ³ κλέπτῃς, οὐ, ὁ, thief. ⁴ ληστής, οὐ, ὁ, robber, brigand. ⁵ ποιμὴν, ἐνος, ὁ, shepherd. ⁶ θυρωρὸς, οὐ, ὁ, doorkeeper, gatekeeper. ⁷ ἐξάγω, lead out. ⁸ ἀλλότριος, strange, foreign. ⁹ φεύγω, flee, escape. ¹⁰ παροιμία, ας, ἡ, proverb, parable. ¹¹ νομή, ἥς, ἡ, pasture, spreading. ¹² κλέπτω, steal. ¹³ θύω, sacrifice, kill.

ἀπολέσει· ἐγὼ ἤλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσιν, καὶ περισσὸν¹ ἔχωσιν. Ἐγὼ εἰμι ὁ 11
 ποιμὴν² ὁ καλός· ὁ ποιμὴν² ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν
 προβάτων. Ὁ μισθωτὸς³ δέ, καὶ οὐκ ὢν ποιμὴν,² οὗ οὐκ εἰσὶν τὰ 12
 πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον⁴ ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησιν τὰ πρόβατα,
 καὶ φεύγει·⁵ καὶ ὁ λύκος⁴ ἀρπάζει⁶ αὐτά, καὶ σκορπίζει⁷ τὰ πρόβατα. Ὁ 13
 δὲ μισθωτὸς³ φεύγει,⁵ ὅτι μισθωτὸς³ ἐστίν, καὶ οὐ μέλει⁸ αὐτῷ περὶ τῶν
 προβάτων. Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν² ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ ἐμά, καὶ 14
 γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν. Καθὼς γινώσκει με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ 15
 γινώσκω τὸν πατέρα· καὶ τὴν ψυχὴν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων. 16
 Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς⁹ ταύτης· καὶ κεῖνά¹⁰ με
 δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσιν· καὶ γενήσεται μία ποίμνη,
 εἰς ποιμὴν.² Διὰ τοῦτο ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχὴν 17
 μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. Οὐδεὶς αἶρει αὐτήν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ 18
 τίθημι αὐτήν ἀπ' ἐμαυτοῦ. Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν
 ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ
 πατρὸς μου.

¹ περισσός, excessive, abundant. ² ποιμὴν, ἐνος, ὁ, shepherd. ³ μισθωτός, οὗ, ὁ, hired servant. ⁴ λύκος, ου, ὁ, wolf, jackal. ⁵ φεύγω, flee, escape. ⁶ ἀρπάζω, seize, snatch. ⁷ σκορπίζω, scatter, disperse. ⁸ μέλει, it is a care, it concerns. ⁹ αὐλή, ἧς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ¹⁰ καὶ κεῖνος, and he, and she.

¹¹ ποίμνη, ἧς, ἡ, flock.

Σχίσμα¹ οὖν πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τούτους. 19

Ἔλεγον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, Δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται·² τί αὐτοῦ

ἀκούετε; Ἄλλοι ἔλεγον, Ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστιν δαιμονιζομένου·³ 21

μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν;

Ἐγένετο δὲ τὰ Ἑγκαίνια⁴ ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ χειμῶν⁵ ἦν· καὶ περιεπάτει 22

ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ⁶ Σολομώνος.⁷ Ἐκύκλωσαν⁸ οὖν αὐτὸν οἱ 24

Ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον αὐτῷ, Ἔως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; Εἰ σὺ εἶ

ὁ χριστός, εἰπέ ἡμῖν παρρησίᾳ. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἶπον ὑμῖν, 25

καὶ οὐ πιστεύετε· τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου,

ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ· ἀλλ' ὑμεῖς οὐ πιστεύετε· οὐ γὰρ ἐστε ἐκ τῶν 26

προβάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν. Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς 27

μου ἀκούει, καὶ γὰρ γινώσκω αὐτά, καὶ ἀκολουθοῦσίν μοι· καὶ γὰρ ζωὴν 28

αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς· καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ

ἄρπάσει⁹ τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς μου. Ὁ πατήρ μου ὃς δέδωκέν μοι, 29

μείζων πάντων ἐστίν· καὶ οὐδεὶς δύναται ἄρπάζειν⁹ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ

πατρός μου. Ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἓν ἐσμεν. Ἐβάστασαν¹⁰ οὖν πάλιν λίθους 30

οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα λιθάσωσιν¹¹ αὐτόν. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Πολλὰ 32

καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρός μου· διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον

¹σχίσμα, τος, τό, tear, division. ²μαίνομαι, rage, be furious. ³δαιμονίζομαι, am demon possessed. ⁴ἐγκαίνια, ὡν, τό, festival of rededication, renewal.

⁵χειμῶν, ὡνος, ὁ, winter, storm. ⁶στοᾶ, ἅς, ἡ, portico, colonnade. ⁷Σολομών, ὡνος, ὁ, Solomon. ⁸κυκλόω, encircle, surround. ⁹ἄρπάζω, seize, snatch.

¹⁰βαστάζω, bear, carry. ¹¹λιθάζω, throw stones, stone.

λιθάζετέ¹ με; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, Περὶ καλοῦ 33
 ἔργου οὐ λιθάζομέν¹ σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας,² καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος
 ὢν ποιεῖς σεαυτὸν θεόν. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ ἔστιν 34
 γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν, Ἐγὼ εἶπα, Θεοὶ ἐστε; Εἰ ἐκείνους εἶπεν 35
 θεούς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο – καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ
 γραφή – ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασεν³ καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς 36
 λέγετε ὅτι Βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον, Υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμι; Εἰ οὐ ποιῶ τὰ 37
 ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετε μοι: εἰ δὲ ποιῶ, κἂν⁴ ἐμοὶ μὴ 38
 πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε: ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσῃτε ὅτι ἐν
 ἐμοὶ ὁ πατήρ, καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ. Ἐζήτουν οὖν πάλιν αὐτὸν πιάσαι:⁵ καὶ 39
 ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν.

Καὶ ἀπῆλθεν πάλιν πέραν⁶ τοῦ Ἰορδάνου⁷ εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν Ἰωάννης 40
 τὸ πρῶτον βαπτίζων: καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ. Καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν, 41
 καὶ ἔλεγον ὅτι Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν: πάντα δὲ ὅσα
 εἶπεν Ἰωάννης περὶ τούτου, ἀληθὴ⁸ ἦν. Καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς 42
 αὐτόν.

¹λιθάζω, throw stones, stone. ²βλασφημία, ας, ἡ, blasphemy, reproach. ³ἀγιάζω, make holy, consecrate. ⁴κἂν, and if, even if. ⁵πιάζω, take, lay hold of. ⁶πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁷Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ⁸ἀληθής, true, unconcealed.

Ἦν δέ τις ἀσθενῶν Λάζαρος¹ ἀπὸ Βηθανίας,² ἐκ τῆς κώμης³ Μαρίας καὶ **11**
 Μάρθας⁴ τῆς ἀδελφῆς⁵ αὐτῆς. Ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα⁶ τὸν κύριον **2**
 μύρω,⁷ καὶ ἐκμάσασα⁸ τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξίν⁹ αὐτῆς, ἥς ὁ
 ἀδελφὸς Λάζαρος¹ ἡσθένει. Ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ⁵ πρὸς αὐτὸν **3**
 λέγουσαι, Κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς¹⁰ ἀσθενεῖ. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, **4**
 Αὕτη ἡ ἀσθένεια¹¹ οὐκ ἔστιν πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ
 θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι' αὐτῆς. Ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν **5**
 Μάρθαν⁴ καὶ τὴν ἀδελφὴν⁵ αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον.¹ Ὡς οὖν ἤκουσεν **6**
 ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας. Ἐπειτα¹² μετὰ **7**
 τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς, Ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν. Λέγουσιν **8**
 αὐτῷ οἱ μαθηταί, Ῥαββί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι¹³ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ
 πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὐχὶ δώδεκά εἰσιν ὥραι τῆς **9**
 ἡμέρας; Ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει,¹⁴ ὅτι τὸ φῶς τοῦ
 κόσμου τούτου βλέπει. Ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει,¹⁴ **10**
 ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. Ταῦτα εἶπεν, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει **11**
 αὐτοῖς, Λάζαρος¹ ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται:¹⁵ ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα
 ἐξυπνίσω¹⁶ αὐτόν. Εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Κύριε, εἰ κεκοίμηται,¹⁵ **12**
 σωθήσεται. Εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ: ἐκεῖνοι δὲ **13**
 ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως¹⁷ τοῦ ὕπνου¹⁸ λέγει. Τότε οὖν εἶπεν **14**

¹ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ² Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ³ κώμη, ης, ἡ, village. ⁴ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ⁵ ἀδελφή, ἡς, ἡ, sister. ⁶ ἀλείφω, anoint. ⁷ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ⁸ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ⁹ θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ¹⁰ φιλέω, love, kiss. ¹¹ ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. ¹² ἔπειτα, then, after this. ¹³ λιθάζω, throw stones, stone. ¹⁴ προσκόπτω, strike against, stumble. ¹⁵ κοιμάομαι, sleep, fall asleep. ¹⁶ ἐξυπνίζω, wake up, arouse. ¹⁷ κοίμησις, εως, ἡ, sleep, resting. ¹⁸ ὕπνος, ου, ὁ, sleep.

αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παρρησίᾳ, Λάζαρος¹ ἀπέθανεν. Καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα 15
 πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ· ἀλλὰ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν. Εἶπεν οὖν 16
 Θωμᾶς,² ὁ λεγόμενος Δίδυμος,³ τοῖς συμμαθηταῖς,⁴ Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς,
 ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ.

Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς εὔρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ 17
 μνημείῳ. Ἦν δὲ ἡ Βηθανία⁵ ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων, ὡς ἀπὸ σταδίων⁶ 18
 δεκαπέντε·⁷ καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ 19
 Μάρθαν⁸ καὶ Μαρίαν, ἵνα παραμυθῇσονται⁹ αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ
 αὐτῶν. Ἡ οὖν Μάρθα,⁸ ὡς ἤκουσεν ὅτι Ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν¹⁰ 20
 αὐτῷ· Μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο.¹¹ Εἶπεν οὖν Μάρθα⁸ πρὸς τὸν 21
 Ἰησοῦν, Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει.¹² Ἀλλὰ καὶ 22
 νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεόν, δώσει σοι ὁ θεός. Λέγει αὐτῇ ὁ 23
 Ἰησοῦς, Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. Λέγει αὐτῷ Μάρθα,⁸ Οἶδα ὅτι 24
 ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Εἶπεν αὐτῇ ὁ 25
 Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή· ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καὶ¹³
 ἀποθάνῃ, ζήσεται· καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ 26
 εἰς τὸν αἰῶνα. Πιστεύεις τοῦτο; Λέγει αὐτῷ, Ναί, κύριε· ἐγὼ 27
 πεπίστευκα, ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον

¹ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ² Θωμᾶς, ᾱ, ὁ, Thomas. ³ Δίδυμος, ου, ὁ, Didymus, Twin. ⁴ συμμαθητής, οὔ, ὁ, fellow disciple. ⁵ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ⁶ στάδιον, οὔ, τό, stadia, length of a stadium. ⁷ δεκαπέντε, fifteen, 15. ⁸ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ⁹ παραμυθέομαι, encourage, comfort. ¹⁰ ὑπαντάω, meet, go to meet. ¹¹ καθεῖζομαι, sit down, am sitting. ¹² θνήσκω, die, am dying. ¹³ καὶ, and if, even if.

ἐρχόμενος. Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθεν, καὶ ἐφώνησεν Μαρίαν τὴν ²⁸
ἀδελφὴν¹ αὐτῆς λάθρα,² εἰποῦσα, Ὁ διδάσκαλος πάρεστιν³ καὶ φωνεῖ σε.
Ἐκεῖνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ⁴ καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν. Οὐπω⁵ δὲ ²⁹
ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην,⁶ ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ὑπῆντησεν
αὐτῷ ἡ Μάρθα.⁸ Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ ³¹
παραμυθούμενοι⁹ αὐτήν, ἰδόντες τὴν Μαρίαν ὅτι ταχέως¹⁰ ἀνέστη καὶ
ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες ὅτι Ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον, ἵνα
κλαύσῃ ἐκεῖ. Ἡ οὖν Μαρία, ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτόν, ³²
ἔπεσεν αὐτοῦ¹¹ εἰς τοὺς πόδας λέγουσα αὐτῷ, Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν
ἀπέθανέν μου ὁ ἀδελφός. Ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν, καὶ ³³
τοὺς συνελθόντας αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο¹² τῷ
πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν¹³ ἑαυτόν, καὶ εἶπεν, Ποῦ τεθείκατε αὐτόν; ³⁴
Λέγουσιν αὐτῷ, Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. Ἐδάκρυσεν¹⁴ ὁ Ἰησοῦς. Ἐλεγον ³⁵
οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, Ἴδε πῶς ἐφίλει¹⁵ αὐτόν. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, Οὐκ ³⁷
ἡδύνατο οὗτος, ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ
οὗτος μὴ ἀποθάνῃ; Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος¹² ἐν ἑαυτῷ ἔρχεται ³⁸
εἰς τὸ μνημεῖον. Ἦν δὲ σπήλαιον,¹⁶ καὶ λίθος ἐπέκειτο¹⁷ ἐπ' αὐτῷ. ³⁹
Λέγει ὁ Ἰησοῦς, Ἄρατε τὸν λίθον. Λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ¹ τοῦ
τεθνηκότος¹⁸ Μάρθα,⁸ Κύριε, ἥδη ὄζει:¹⁹ τεταρταῖος²⁰ γάρ ἐστιν. Λέγει ⁴⁰

¹ ἀδελφή, ἡς, ἡ, sister. ² λάθρα, secretly. ³ πάρεμι, be present, have arrived. ⁴ ταχύ, quickly, speedily. ⁵ οὐπω, not yet. ⁶ κώμη, ἡς, ἡ, village. ⁷ ὑπαντάω, meet, go to meet. ⁸ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ⁹ παραμυθέομαι, encourage, comfort. ¹⁰ ταχέως, quickly, soon. ¹¹ αὐτοῦ, there, here. ¹² ἐμβριμάομαι, be moved with anger, admonish sternly. ¹³ ταραάσσω, trouble, agitate. ¹⁴ δακρύω, weep, shed tears. ¹⁵ φιλέω, love, kiss. ¹⁶ σπήλαιον, ου, τό, cave, den. ¹⁷ ἐπείκειμαι, lie on, lie upon. ¹⁸ θνήσκω, die, am dying. ¹⁹ ὀζω, (emit a) smell, give off an odor. ²⁰ τεταρταῖος, happening on the fourth day.

αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσης, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ
 θεοῦ; Ἦραν οὖν τὸν λίθον, οὗ¹ ἦν ὁ τεθνηκώς² κείμενος.³ Ὁ δὲ Ἰησοῦς 41
 ἤρην τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω,⁴ καὶ εἶπεν, Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι
 ἤκουσάς μου. Ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις· ἀλλὰ διὰ τὸν 42
 ὄχλον τὸν περιστῶτα⁵ εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. 43
 Καὶ ταῦτα εἰπὼν, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασεν,⁶ Λάζαρε,⁷ δεῦρο⁸ ἔξω. Καὶ 44
 ἐξηλθεν ὁ τεθνηκώς,² δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις,⁹ καὶ
 ἡ ὄψις¹⁰ αὐτοῦ σουδαρίῳ¹¹ περιεδέδετο.¹² Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,
 Λύσατε αὐτόν, καὶ ἄφετε ὑπάγειν.

Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρίαν καὶ 45
 θεασάμενοι¹³ ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. Τινὲς δὲ ἐξ 46
 αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ
 Ἰησοῦς.

Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον,¹⁴ καὶ ἔλεγον, Τί 47
 ποιοῦμεν; Ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ. Ἐὰν ἀφῶμεν 48
 αὐτόν οὕτως, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν· καὶ ἐλεύσονται οἱ
 Ῥωμαῖοι¹⁵ καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος. Εἷς δὲ τις ἐξ 49

¹ οὗ, where, when. ² θνήσκω, die, am dying. ³ κείμεναι, lie, be laid. ⁴ ἄνω, up, above. ⁵ περιίστημι, stand around, avoid. ⁶ κραυγάζω, cry out, cry aloud. ⁷ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ⁸ δεῦρο, until now, come here! ⁹ κείρια, ας, ἡ, binding material, wrappings. ¹⁰ ὄψις, εως, ἡ, outward appearance, face. ¹¹ σουδάριον, ου, τό, face cloth, handkerchief. ¹² περιδέω, bind, wrap around. ¹³ θεάομαι, look at, behold. ¹⁴ συνέδριον, ου, τό, council, Sanhedrin. ¹⁵ Ῥωμαῖος, ου, ὁ, Roman, Roman citizen.

αὐτῶν Καϊάφας,¹ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ² ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς,
 Ὑμεῖς οὐκ οἶδατε οὐδέν, οὐδὲ διαλογίζεσθε³ ὅτι συμφέρει⁴ ἡμῖν ἵνα εἷς 50
 ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόλῃται. 51
 Τοῦτο δὲ ἄφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ²
 ἐκείνου, προεφήτευσεν⁵ ὅτι ἔμελλεν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ
 ἔθνους, καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ 52
 τὰ διεσκορπισμένα⁶ συναγάγῃ εἰς ἓν. Ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας 53
 συνεβουλεύσαντο⁷ ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.
 Ἰησοῦς οὖν οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν 54
 ἐκεῖθεν⁸ εἰς τὴν χώραν⁹ ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραΐμ¹⁰ λεγομένην
 πόλιν, κακεῖ¹¹ διέτριβεν¹² μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ 55
 Πάσχα¹³ τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς
 χώρας⁹ πρὸ τοῦ Πάσχα,¹³ ἵνα ἀγνίσωσιν¹⁴ ἑαυτούς. Ἐζήτουν οὖν τὸν 56
 Ἰησοῦν, καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἐστηκότες, Τί δοκεῖ ὑμῖν;
 Ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν;¹⁵ Δεδώκεισαν δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ 57
 Φαρισαῖοι ἐντολήν, ἵνα ἐάν τις γνῶ ποῦ ἐστίν, μηνύσῃ,¹⁶ ὅπως
 πιάσωσιν¹⁷ αὐτόν.

¹ Καϊάφας, α, δ, Caiaphas. ² ἐνιαυτός, οὐ, δ, year. ³ διαλογίζομαι, debate, reason. ⁴ συμφέρω, bring together, it is profitable. ⁵ προφητεύω, prophesy, foretell. ⁶ διασκορπίζω, scatter, separate. ⁷ συμβουλεύω, plot, advise. ⁸ ἐκεῖθεν, from there, from that place. ⁹ χώρα, ας, ή, land, region. ¹⁰ Ἐφραΐμ, δ, Ephraim. ¹¹ κακεῖ, and there. ¹² διατρίβω, continue, tarry. ¹³ πάσχα, τό, passover, passover feast. ¹⁴ ἀγνίζω, purify, cleanse. ¹⁵ ἑορτή, ής, ή, feast, festival. ¹⁶ μηνύω, make known, report. ¹⁷ πιάζω, take, lay hold of.

Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ ἕξ¹ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα² ἦλθεν εἰς Βηθανίαν,³ ὅπου ἦν **12**

Λάζαρος⁴ ὁ τεθνηκώς,⁵ ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν. Ἐποίησαν οὖν αὐτῷ **2**

δεῖπνον⁶ ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα⁷ διηκόνει· ὁ δὲ Λάζαρος⁴ εἷς ἦν τῶν

ἀνακειμένων⁸ σὺν αὐτῷ. Ἡ οὖν Μαρία λαβοῦσα λίτραν⁹ μύρου¹⁰ **3**

νάρδου¹¹ πιστικῆς¹² πολυτίμου,¹³ ἥλειψεν¹⁴ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ

ἐξέμαξεν¹⁵ ταῖς θριξίν¹⁶ αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη

ἐκ τῆς ὀσμῆς¹⁷ τοῦ μύρου.¹⁰ Λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, **4**

Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτης,¹⁸ ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι, Διὰ τί **5**

τοῦτο τὸ μύρον¹⁰ οὐκ ἐπράθη¹⁹ τριακοσίων²⁰ δηναρίων,²¹ καὶ ἐδόθη

πτωχοῖς; Εἶπεν δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν²² αὐτῷ, ἀλλ' **6**

ὅτι κλέπτης²³ ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον²⁴ εἶχεν, καὶ τὰ βαλλόμενα

ἐβάσταζεν.²⁵ Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς, Ἄφες αὐτήν· εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ **7**

ἐνταφιασμοῦ²⁶ μου τετήρηκεν αὐτό. Τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε **8**

μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστιν· καὶ ἦλθον οὐ διὰ **9**

τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον⁴ ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ

νεκρῶν. Ἐβουλεύσαντο²⁷ δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον⁴ **10**

¹ ἕξ, six. ² πάσχα, τό, passover, passover feast. ³ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ⁴ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ⁵ θνήσκω, die, am dying. ⁶ δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. ⁷ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ⁸ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ⁹ λίτρα, ας, ἡ, Roman pound. ¹⁰ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ¹¹ νάρδος, ου, ἡ, spikenard, oil of nard. ¹² πιστικός, genuine, pure. ¹³ πολύτιμος, very precious, costly. ¹⁴ ἀλείφω, anoint. ¹⁵ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ¹⁶ θρίξ, τριχός, ἡ, hair. ¹⁷ ὀσμή, ἡς, ἡ, smell, aroma. ¹⁸ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ¹⁹ πιπράσκω, sell. ²⁰ τριακόσιοι, three hundred, 300. ²¹ δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ²² μέλει, it is a care, it concerns. ²³ κλέπτης, ου, ὁ, thief. ²⁴ γλωσσόκομον, ου, τό, money box, bag. ²⁵ βαστάζω, bear, carry. ²⁶ ἐνταφιασμός, οὔ, ὁ, preparation for burial, burial. ²⁷ βουλεύω, deliberate, take counsel.

ἀποκτείνωσιν· ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν Ἰουδαίων, καὶ 11
ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν.

Τῇ ἐπαύριον¹ ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν,² ἀκούσαντες ὅτι 12
ἔρχεται Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔλαβον τὰ βαῖτα³ τῶν φοινίκων,⁴ καὶ 13
ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν⁵ αὐτῷ, καὶ ἔκραζον, Ὡσαννά·⁶ εὐλογημένος ὁ
ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ. Εὐρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς 14
ὄναριον,⁷ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθὼς ἐστὶν γεγραμμένον, Μὴ φοβοῦ, 15
θυγάτερ⁸ Σιών· ἰδοὺ, ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται, καθήμενος ἐπὶ πῶλον⁹
ὄνου.¹⁰ Ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον· ἀλλ' ὅτε 16
ἐδοξάσθη Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν¹¹ ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ
γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν 17
μετ' αὐτοῦ ὅτε τὸν Λάζαρον¹² ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἤγειρεν
αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν¹³ αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσεν 18
τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον. Οἱ οὖν Φαρισαῖοι εἶπον πρὸς 19
ἑαυτούς, Θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε¹⁴ οὐδέν· ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ
ἀπῆλθεν.

¹ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ² ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ³ βαῖτον, ου, τό, palm branch. ⁴ φοῖνιξ, ὁ, palm tree, palm branch. ⁵ ὑπάντησις, εως, ἡ, going to meet, meeting. ⁶ ὦσαννά, hosanna. ⁷ ὄναριον, ου, τό, young donkey, young ass. ⁸ θυγάτηρ, τρος, ἡ, daughter. ⁹ πῶλος, ου, ὁ, colt, young ass. ¹⁰ ὄνος, ου, ὁ, ass, donkey. ¹¹ μιμνήσκειν, remember, recall. ¹² Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ¹³ ὑπαντάω, meet, go to meet. ¹⁴ ὠφελέω, profit, help.

Ἦσαν δέ τινες Ἑλλήνες¹ ἐκ τῶν ἀναβαινόντων ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ 20
 ἑορτῇ·² οὗτοι οὖν προσῆλθον Φιλίππῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαιῶ³ τῆς 21
 Γαλιλαίας, καὶ ἡρώτων αὐτὸν λέγοντες, Κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν
 ἰδεῖν. Ἐρχεται Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ·⁴ καὶ πάλιν Ἀνδρέας⁴ καὶ 22
 Φίλιππος λέγουσιν τῷ Ἰησοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς λέγων, 23
 Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω 24
 ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος⁵ τοῦ σίτου⁶ πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς
 μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει. Ὁ φιλῶν⁷ τὴν 25
 ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ
 κόσμῳ τούτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. Ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ τις, 26
 ἐμοὶ ἀκολουθείτω· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται·
 καὶ ἐὰν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει⁸ αὐτὸν ὁ πατήρ. Νῦν ἡ ψυχὴ μου 27
 τετάραι·⁹ καὶ τί εἴπω; Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. Ἀλλὰ
 διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην. Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. 28
 Ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, Καὶ ἐδόξασα, καὶ πάλιν δοξάσω. Ὁ 29
 οὖν ὄχλος ὁ ἐστὼς καὶ ἀκούσας ἔλεγεν βροντὴν¹⁰ γεγονέναι· ἄλλοι
 ἔλεγον, Ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Οὐ δι’ 30
 ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι’ ὑμᾶς. Νῦν κρίσις ἐστὶν τοῦ κόσμου 31
 τούτου· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω. Καγὼ ἐὰν 32

¹Ἑλλήνην, ἡνός, ὁ, Greek, Hellene. ²ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ³Βηθσαιῶ, ἡ, Bethsaida. ⁴Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ⁵κόκκος, ου, ὁ, grain, seed. ⁶σίτος, ου, ὁ, wheat, grain. ⁷φιλέω, love, kiss. ⁸τιμάω, honor, value at a price. ⁹ταράσσω, trouble, agitate. ¹⁰βροντή, ους, ἡ, thunder.

ὑψωθῶ¹ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω² πρὸς ἐμαυτόν. Τοῦτο δὲ ἔλεγεν, 33
 σημαίνων³ ποίῳ θανάτῳ ἔμελλεν ἀποθνήσκειν. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος, 34
 Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ
 πῶς σὺ λέγεις, Δεῖ ὑψωθῆναι¹ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; Τίς ἐστὶν οὗτος
 ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ 35
 φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστίν. Περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία⁴
 ὑμᾶς καταλάβῃ·⁵ καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ⁴ οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει. 36
 Ἔως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε.
 Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη⁶ ἀπ' αὐτῶν. Τοσαῦτα⁷ δὲ 37
 αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν· 38
 ἵνα ὁ λόγος Ἡσαΐου⁸ τοῦ προφήτου πληρωθῇ, ὃν εἶπεν, Κύριε, τίς
 ἐπίστευσεν τῇ ἀκοῇ⁹ ἡμῶν; Καὶ ὁ βραχίων¹⁰ κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη;¹¹ 39
 Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαΐας,⁸ 40
 Τετύφλωκεν¹² αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ πεπώρωκεν¹³ αὐτῶν τὴν
 καρδίαν· ἵνα μὴ ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ νοήσωσιν¹⁴ τῇ καρδίᾳ, καὶ
 ἐπιστραφῶσιν, καὶ ἰάσωμαι¹⁵ αὐτούς. Ταῦτα εἶπεν Ἡσαΐας,⁸ ὅτε εἶδεν 41
 τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησεν περὶ αὐτοῦ. Ὅμως¹⁶ μέντοι¹⁷ καὶ ἐκ τῶν 42
 ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν· ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ

¹ ὑψώω, lift up, exalt. ² ἐλκύω, drag, draw. ³ σημαίνω, indicate, signify. ⁴ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ⁵ καταλαμβάνω, overtake, apprehend. ⁶ κρύπτω, conceal, hide. ⁷ τοσοῦτος, so great, so much. ⁸ Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. ⁹ ἀκοή, ἡς, ἡ, hearing, report. ¹⁰ βραχίων, ονος, ὁ, arm, strength. ¹¹ ἀποκαλύπτω, reveal, uncover. ¹² τυφλώω, blind, make blind. ¹³ πωρόω, harden, render callous. ¹⁴ νοέω, understand, consider. ¹⁵ ἰάομαι, heal. ¹⁶ ὅμως, yet, nevertheless. ¹⁷ μέντοι, yet, however.

ὡμολόγουν,¹ ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι² γένωνται. Ἠγάπησαν γὰρ τὴν 43
δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἢπερ³ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

Ἰησοῦς δὲ ἔκραξεν καὶ εἶπεν, Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ, ἀλλ' 44
εἰς τὸν πέμψαντά με· καὶ ὁ θεωρῶν ἐμέ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. Ἐγὼ 45
φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, ἐν τῇ σκοτίᾳ⁴
μὴ μείνη. Καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ 47
οὐ κρίνω αὐτόν· οὐ γὰρ ἤλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω
τὸν κόσμον. Ὁ ἀθετῶν⁵ ἐμέ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν 48
κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος δὲν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ
ἡμέρᾳ. Ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα· ἀλλ' ὁ πέμψας με πατήρ, 49
αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκεν, τί εἴπω καὶ τί λαλήσω. Καὶ οἶδα ὅτι ἡ 50
ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστίν· ἃ οὖν λαλῶ ἐγώ, καθὼς εἴρηκέν μοι ὁ
πατήρ, οὕτως λαλῶ.

Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς⁶ τοῦ Πάσχα,⁷ εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ 13
ὥρα ἵνα μεταβῇ⁸ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας
τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς. Καὶ δείπνου⁹ 2
γενομένου, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα
Σίμωνος Ἰσκαριώτου¹⁰ ἵνα αὐτὸν παραδῷ, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα 3

¹ ὁμολογέω, confess, profess. ² ἀποσυνάγωγος, expelled from the congregation. ³ ἢπερ, than. ⁴ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ⁵ ἀθετέω, reject, annul. ⁶ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival. ⁷ πάσχα, τό, passover, passover feast. ⁸ μεταβαίνω, depart, leave. ⁹ δείπνον, ου, τό, supper, dinner. ¹⁰ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth.

δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθεν καὶ
 πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει, ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου,¹ καὶ τίθησιν τὰ ἱμάτια, ⁴
 καὶ λαβὼν λέντιον² διέζωσεν³ ἑαυτόν. Εἶτα⁴ βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν ⁵
 νιπτῆρα,⁵ καὶ ἤρξατο νίπτειν⁶ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν⁷
 τῷ λεντίῳ² ᾧ ἦν διεζωσμένος.³ Ἔρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον: καὶ ⁶
 λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος, Κύριε, σὺ μου νίπτεις⁶ τοὺς πόδας; Ἀπεκρίθη ⁷
 Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὁ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώση δὲ μετὰ
 ταῦτα. Λέγει αὐτῷ Πέτρος, Οὐ μὴ νίψῃς⁶ τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα. ⁸
 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐὰν μὴ νίψω⁶ σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ. ⁹
 Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ
 τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὁ λελουμένος⁸ οὐ ¹⁰
 χρειαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι,⁶ ἀλλ' ἔστιν καθαρὸς⁹ ὅλος: καὶ ὑμεῖς
 καθαροί⁹ ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες. Ἦδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν: ¹¹
 διὰ τοῦτο εἶπεν, Οὐχὶ πάντες καθαροί⁹ ἐστε.

Ὅτε οὖν ἐνίψεν⁶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ ἔλαβεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ¹²
 ἀναπεσὼν¹⁰ πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς, Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; Ὑμεῖς ¹³
 φωνεῖτέ με, Ὁ διδάσκαλος, καὶ Ὁ κύριος: καὶ καλῶς λέγετε, εἰμὶ γάρ. ¹⁴
 Εἰ οὖν ἐγὼ ἐνίψα⁶ ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ
 ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν⁶ τοὺς πόδας. Ὑπόδειγμα¹¹ γὰρ ἔδωκα ¹⁵

¹ δείπνον, ου, τό, supper, dinner. ² λέντιον, ου, τό, linen cloth, towel. ³ διαζώννυμι, gird about, put on. ⁴ εἶτα, then, thereafter. ⁵ νιπτῆρ, ἦρος, ἐ, wash basin, basin. ⁶ νίπτω, wash. ⁷ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ⁸ λούω, bathe, wash. ⁹ καθαρός, clean, pure. ¹⁰ ἀναπίπτω, recline, lie down. ¹¹ ὑπόδειγμα, τος, τό, copy, example.

ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω 16
 ὑμῖν, Οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος
 μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν. Εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν 17
 ποιῆτε αὐτά. Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω: ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην:¹ 18
 ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, Ὁ τρώγων² μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον ἐπήρην³
 ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν⁴ αὐτοῦ. Ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα, 19
 ὅταν γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, Ὁ 20
 λαμβάνων ἐὰν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει: ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων,
 λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη⁵ τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύρησεν καὶ 21
 εἶπεν, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. Ἐβλεπον 22
 οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταί, ἀπορούμενοι⁶ περὶ τίνος λέγει. Ἦν δὲ 23
 ἀνακείμενος⁷ εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ⁸ τοῦ Ἰησοῦ, ὃν
 ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς: νεύει⁹ οὖν τούτῳ Σίμων Πέτρος πυθέσθαι¹⁰ τίς ἂν εἴη 24
 περὶ οὗ λέγει. Ἐπιπεσὼν¹¹ δὲ ἐκεῖνος οὕτως ἐπὶ τὸ στῆθος¹² τοῦ Ἰησοῦ, 25
 λέγει αὐτῷ, Κύριε, τίς ἐστιν; Ἀποκρίνεται ὁ Ἰησοῦς, Ἐκεῖνός ἐστιν ὃς 26
 ἐγὼ βάψας¹³ τὸ ψωμίον¹⁴ ἐπιδώσω.¹⁵ Καὶ ἐμβάψας¹⁶ τὸ ψωμίον,¹⁴
 δίδωσιν Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτη.¹⁷ Καὶ μετὰ τὸ ψωμίον,¹⁴ τότε 27

¹ ἐκλέγομαι, choose, elect. ² τρώγω, gnaw, crunch. ³ ἐπαίρω, lift up, raise. ⁴ πτέρνα, ἡς, ἡ, heel. ⁵ ταράσσω, trouble, agitate. ⁶ ἀπορέω, be at a loss, be perplexed. ⁷ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ⁸ κόλπος, ου, ὁ, bosom, breast. ⁹ νεύω, nod, beckon (as a sign). ¹⁰ πυνθάνομαι, inquire, ask. ¹¹ ἐπιπίπτω, fall upon, press upon. ¹² στῆθος, ους, τό, breast, chest. ¹³ βάπτω, dip, dye. ¹⁴ ψωμίον, ου, τό, fragment, morsel. ¹⁵ ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ¹⁶ ἐμβάπτω, dip, dip into. ¹⁷ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth.

εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὁ ποιεῖς,
 ποίησον τάχιον.¹ Τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων² πρὸς τί εἶπεν 28
 αὐτῷ. Τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ³ τὸ γλωσσόκομον⁴ εἶχεν ὁ Ἰούδας, ὅτι 29
 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀγόρασον ὧν χρεῖαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν:⁵ ἢ
 τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῶ. Λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον⁶ ἐκεῖνος, εὐθέως ἐξῆλθεν: 30
 ἦν δὲ νύξ.

Ὅτε ἐξῆλθεν, λέγει ὁ Ἰησοῦς, Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ 31
 θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. Εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει 32
 αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν. Τεκνία,⁷ ἔτι μικρὸν μεθ' 33
 ὑμῶν εἰμι. Ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ὅπου
 ὑπάγω ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. Ἐντολὴν 34
 καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους: καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα
 καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ 35
 μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.

Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, ποῦ ὑπάγεις; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, 36
 Ὅπου ὑπάγω, οὐ δύνασαι μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ὕστερον⁸ δὲ
 ἀκολουθήσεις μοι. Λέγει αὐτῷ Πέτρος, Κύριε, διὰ τί οὐ δύναμαί σοι 37
 ἀκολουθῆσαι ἄρτι; Τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ 38

¹ τάχιον, more swiftly. ² ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ³ ἐπεὶ, when, since. ⁴ γλωσσόκομον, ου, τό, money box, bag. ⁵ ἑορτή, ἡς, ἡ, feast, festival.
⁶ ψωμίον, ου, τό, fragment, morsel. ⁷ τεκνίον, ου, τό, little child. ⁸ ὕστερον, lastly, afterward.

Ἰησοῦς, Τὴν ψυχὴν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ
ἀλέκτωρ¹ φωνήσῃ ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ² με τρίς.³

Μὴ ταρασσέσθω⁴ ὑμῶν ἡ καρδιά: πιστεύετε εἰς τὸν θεόν, καὶ εἰς ἐμέ **14**

πιστεύετε. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ⁵ πολλάι εἰσιν: εἰ δὲ μή, **2**

εἶπον ἂν ὑμῖν: Πορεύομαι ἐτοιμάσαι τόπον ὑμῖν. Καὶ ἐὰν πορευθῶ, **3**

ἐτοιμάσω ὑμῖν τόπον: πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς

ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμι ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ᾔτε. Καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, **4**

καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε. Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς,⁶ Κύριε, οὐκ οἶδαμεν ποῦ **5**

ὑπάγεις: καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι; Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, **6**

Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ: οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν

πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. Εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε **7**

ἄν: καὶ ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτόν, καὶ ἐωράκατε αὐτόν. Λέγει αὐτῷ **8**

Φίλιππος, Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ⁷ ἡμῖν. Λέγει αὐτῷ **9**

ὁ Ἰησοῦς, Τοσοῦτον⁸ χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με,

Φίλιππε; Ὁ ἐωρακὼς ἐμέ, ἐώρακεν τὸν πατέρα: καὶ πῶς σὺ λέγεις,

Δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα; Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ **10**

πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν; Τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ

λαλῶ: ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοί μένων, αὐτὸς ποιῇ τὰ ἔργα. Πιστεύετε μοι **11**

ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί: εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ

¹ ἀλέκτωρ, ορος, ὅ, rooster, cock. ² ἀπαρνέομαι, deny, refuse. ³ τρίς, thrice, three times. ⁴ ταρασσώ, trouble, agitate. ⁵ μονή, ἡς, ἡ, dwelling-place, abode.

⁶ Θωμᾶς, ἄ, ὁ, Thomas. ⁷ ἀρκέω, assist, suffice. ⁸ τοσοῦτος, so great, so much.

πιστεύετε μοι. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα αὐτοῦ ποιῶ καὶ ἐγὼ ποιῶ καὶ ὁ πατήρ μου, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι. Καὶ ὁ τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω. Ἐάν τις αἰτήσῃ με ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω. Ἐάν ἀγαπᾷτε με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε. Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό, οὐδὲ γινώσκει αὐτό. Ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει, καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς· ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με· ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ μου, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν. Ὁ ἔχων τὰς ἐντολὰς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με, ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου· καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτόν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν. Λέγει αὐτῷ Ἰούδας, οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης, Κύριε, καὶ τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτόν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτόν ἐλευσόμεθα, καὶ μονήν παρ'

¹ καὶ ἐγὼ, and he, and she. ² παράκλητος, ου, ὁ, helper, advocate. ³ ὀρφανός, orphan, bereaved. ⁴ ἐμφανίζω, manifest, disclose. ⁵ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ⁶ μονή, ἡς, ἡ, dwelling-place, abode.

αὐτῷ ποιήσομεν. Ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ 24
λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός.

Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων. Ὁ δὲ παράκλητος,¹ τὸ πνεῦμα τὸ 25
ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει
πάντα, καὶ ὑπομνήσει² ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν. Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν, 27
εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι
ὑμῖν. Μὴ ταρασσέσθω³ ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ δειλιάτω.⁴ Ἦκούσατε ὅτι 28
ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, Ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Εἰ ἠγαπᾶτέ με,
ἐχάρητε ἂν ὅτι εἶπον, Πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα· ὅτι ὁ πατὴρ μου
μείζων μου ἔστιν. Καὶ νῦν εἶρηκα ὑμῖν πρὶν⁵ γενέσθαι· ἵνα, ὅταν 29
γένηται, πιστεύσητε. Οὐκέτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἔρχεται γὰρ ὁ 30
τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν· ἀλλ' ἵνα γινῶ ὁ κόσμος 31
ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό⁶ μοι ὁ πατήρ, οὕτως ποιῶ.
Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.⁷

Ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος⁸ ἡ ἀληθινή,⁹ καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός¹⁰ ἔστιν. Πᾶν 15
κλῆμα¹¹ ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἶρει αὐτό· καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον,
καθαίρει¹² αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ. Ἦδη ὑμεῖς καθαροί¹³ ἐστε 3
διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν. Μείνατε ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν. 4

¹ παράκλητος, ου, ὁ, helper, advocate. ² ὑπομνήσκω, remind, remember. ³ ταρασσῶ, trouble, agitate. ⁴ δειλιάω, be cowardly, fearful. ⁵ πρὶν, before, formerly. ⁶ ἐντέλλομαι, command, give orders. ⁷ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ⁸ ἄμπελος, ου, ἡ, vine. ⁹ ἀληθινός, true, genuine. ¹⁰ γεωργός, ου, ὁ, farmer, worker of the soil. ¹¹ κλῆμα, τος, τό, vine branch, branch. ¹² καθαίρω, make clean, clear. ¹³ καθαρός, clean, pure.

Καθὼς τὸ κλῆμα¹ οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἂν ἐαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ
ἐν τῇ ἀμπέλῳ,² οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε. Ἐγὼ εἰμι ἡ 5
ἀμπελος,² ὑμεῖς τὰ κλήματα.¹ Ὁ μένων ἐν ἐμοί, καὶ ἐν αὐτῷ, οὗτος
φέρει καρπὸν πολὺν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. Ἐὰν μὴ 6
τις μείνῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα,¹ καὶ ἐξηράνθῃ,³ καὶ
συνάγουσιν αὐτὰ καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσιν, καὶ καίεται.⁴ Ἐὰν μείνητε 7
ἐν ἐμοί, καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσεσθε, καὶ
γενήσεται ὑμῖν. Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν 8
φέρητε· καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί. Καθὼς ἠγάπησέν με ὁ πατήρ, 9
καὶ ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς· μένετε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. Ἐὰν τὰς ἐντολάς 10
μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου· καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολάς τοῦ
πατρός μου τητήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. Ταῦτα λελάληκα 11
ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. Αὕτη 12
ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. 13
Μεῖζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ
τῶν φίλων⁵ αὐτοῦ. Ὑμεῖς φίλοι⁵ μου ἐστέ, ἐὰν ποιῇτε ὅσα ἐγὼ 14
ἐντέλλομαι⁶ ὑμῖν. Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδεν τί 15
ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἵρηκα φίλους,⁵ ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα
παρὰ τοῦ πατρός μου ἐγνώρισά⁷ ὑμῖν. Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε,⁸ ἀλλ' 16

¹ κλῆμα, τος, τό, vine branch, branch. ² ἀμπελος, ου, ἡ, vine. ³ ἐξηραίνω, dry up, parch. ⁴ καίω, burn, ignite. ⁵ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ⁶ ἐντέλλομαι, command, give orders. ⁷ γνωρίζω, make known, declare. ⁸ ἐκλέγομαι, choose, elect.

ἐγὼ ἐξελεξάμην¹ ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν
φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένη: ἵνα ὃ τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ
ὀνόματί μου, δῶ ὑμῖν. Ταῦτα ἐντέλλομαι² ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε 17
ἀλλήλους. Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν 18
μεμίσηκεν. Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει: ³ ὅτι δὲ 19
ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην¹ ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ
τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. Μνημονεύετε⁴ τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον 20
ὑμῖν, Οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ
ὑμᾶς διώξουσιν: εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον⁵
τηρήσουσιν. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι 21
οὐκ οἶδασιν τὸν πέμψαντά με. Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, 22
ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον: νῦν δὲ πρόφασιν⁶ οὐκ ἔχουσιν περὶ τῆς ἁμαρτίας
αὐτῶν. Ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. Εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα 23
ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον: νῦν δὲ καὶ
ἐωράκασιν καὶ μεμισήκασιν καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου. Ἀλλ' ἵνα 25
πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν ὅτι Ἐμίσησάν με
δωρεάν.⁷

¹ ἐκλέγομαι, choose, elect. ² ἐντέλλομαι, command, give orders. ³ φιλέω, love, kiss. ⁴ μνημονεύω, remember, make mention of. ⁵ ὑμέτερος, your. ⁶ πρόφασις, εἰς, ἢ, pretense, pretext. ⁷ δωρεάν, without cost, without cause.

Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος,¹ ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ 26
 πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος
 μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ: καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' 27
 ἐμοῦ ἐστε.

Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε.² Ἀποσυναγώγους³ 16
 ποιήσουσιν ὑμᾶς: ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ
 λατρεῖαν⁴ προσφέρειν τῷ θεῷ. Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν 3
 τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ. Ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, 4
 μνημονεύτε⁵ αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. Ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ
 εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην. Νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ 5
 οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, Ποῦ ὑπάγεις; Ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, 6
 ἡ λύπη⁶ πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. Ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω 7
 ὑμῖν: συμφέρει⁷ ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω: ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, ὁ
 παράκλητος¹ οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς: ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν
 πρὸς ὑμᾶς. Καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει⁸ τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας καὶ 8
 περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως: περὶ ἁμαρτίας μὲν, ὅτι οὐ 9
 πιστεύουσιν εἰς ἐμέ: περὶ δικαιοσύνης δέ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου 10
 ὑπάγω, καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με: περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ 11

¹ παράκλητος, ου, ὁ, helper, advocate. ² σκανδαλίζω, cause to stumble. ³ ἀποσυναγώγους, expelled from the congregation. ⁴ λατρεία, ας, ἡ, service, divine worship. ⁵ μνημονεύω, remember, make mention of. ⁶ λύπη, ης, ἡ, pain, grief. ⁷ συμφέρω, bring together, it is profitable. ⁸ ἐλέγχω, convict, reprove.

κόσμου τούτου κέκριται. Ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε 12
 βαστάζειν¹ ἄρτι. Ὄταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, 13
 ὁδηγήσει² ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν: οὐ γὰρ λαλήσει ἅφ' ἑαυτοῦ,
 ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ³ ὑμῖν. Ἐκεῖνος 14
 ἐμὲ δοξάζει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ³ ὑμῖν. Πάντα ὅσα 15
 ἔχει ὁ πατὴρ ἐμὰ ἐστίν: διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει, καὶ
 ἀναγγελεῖ³ ὑμῖν. Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ 16
 ὄψεσθέ με, ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα. Εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν 17
 αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους, Τί ἐστὶν τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν, Μικρὸν καὶ οὐ
 θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; Καὶ ὅτι Ἐγὼ ὑπάγω πρὸς
 τὸν πατέρα; Ἔλεγον οὖν, Τοῦτο τί ἐστὶν ὃ λέγει, τὸ μικρόν; Οὐκ 18
 οἶδαμεν τί λαλεῖ. Ἐγὼ οὖν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ 19
 εἶπεν αὐτοῖς, Περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων, ὅτι εἶπον, Μικρὸν καὶ
 οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; Ἀμὴν ἀμὴν λέγω 20
 ὑμῖν ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε⁴ ὑμεῖς, ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται: ὑμεῖς
 δὲ λυπηθήσεσθε,⁵ ἀλλ' ἡ λύπη⁶ ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. Ἡ γυνή 21
 ὅταν τίκτῃ⁷ λύπην⁶ ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς: ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ
 παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει⁸ τῆς θλίψεως, διὰ τὴν χαρὰν ὅτι ἐγεννήθη
 ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην⁶ μὲν νῦν ἔχετε: πάλιν 22

¹ βαστάζω, bear, carry. ² ὁδηγέω, lead, guide. ³ ἀναγγέλλω, announce, report. ⁴ θρηνέω, lament, mourn. ⁵ λυπέω, grieve, pain. ⁶ λύπη, ης, ἡ, pain, grief.

⁷ τίκτω, give birth to, bear. ⁸ μνημονεύω, remember, make mention of.

δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν
οὐδεὶς αἶρει ἀφ' ὑμῶν. Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. 23
Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί
μου, δώσει ὑμῖν. Ἔως ἄρτι οὐκ ἠτήσατε οὐδέν ἐν τῷ ὀνόματί μου: 24
αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾗ πεπληρωμένη.

Ταῦτα ἐν παροιμίαις¹ λελάληκα ὑμῖν: ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι ἐν 25
παροιμίαις¹ λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγελῶ²
ὑμῖν. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε: καὶ οὐ λέγω 26
ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν: αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ³ 27
ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε,³ καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ
θεοῦ ἐξῆλθον. Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον: 28
πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα. Λέγουσιν 29
αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Ἴδε, νῦν παρρησίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν¹
οὐδεμίαν λέγεις. Νῦν οἶδαμεν ὅτι οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρεῖαν ἔχεις ἵνα 30
τίς σε ἐρωτᾷ: ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες. Ἀπεκρίθη 31
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἄρτι πιστεύετε; Ἰδοὺ, ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐλήλυθεν, 32
ἵνα σκορπισθῇτε⁴ ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἐμὲ μόνον ἀφήτε: καὶ οὐκ εἰμὶ
μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστίν. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ 33
εἰρήνην ἔχητε. Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε: ἀλλὰ θαρσεῖτε,⁵ ἐγὼ

¹ παροιμία, ας, ἡ, proverb, parable. ² ἀναγγέλλω, I will report, I will announce. ³ φιλέω, love, kiss. ⁴ σκορπίζω, scatter, disperse. ⁵ θαρσέω, of good courage, of good cheer.

νενίκηκα¹ τὸν κόσμον.

Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρεν² τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν **17**
οὐρανόν, καὶ εἶπεν, Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα: δόξασόν σου τὸν υἱόν, ἵνα
καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε: καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, **2**
ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ **3**
αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσιν σε τὸν μόνον ἀληθινόν³ θεόν, καὶ ὃν
ἀπέστειλας Ἰησοῦν χριστόν. Ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς: τὸ ἔργον **4**
ἐτελείωσα⁴ ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω. Καὶ νῦν δόξασόν με σύ, πάτερ, **5**
παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί. **6**
Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ
κόσμου: σοὶ⁵ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας: καὶ τὸν λόγον σου
τετηρήκασιν. Νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι, παρὰ σοῦ **7**
ἐστιν: ὅτι τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς: καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, **8**
καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς⁶ ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με
ἀπέστειλας. Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ: οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ **9**
περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοὶ⁵ εἰσιν: καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά⁵ ἐστιν, καὶ τὰ **10**
σά⁵ ἐμὰ: καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. Καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ **11**
οὔτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσίν, καὶ ἐγὼ πρὸς σε ἔρχομαι. Πάτερ ἅγιε,
τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, ᾧ δέδωκάς μοι, ἵνα ὥσιν ἐν, καθὼς

¹ νικάω, overcome, conquer. ² ἐπαίρω, lift up, raise. ³ ἀληθινός, true, genuine. ⁴ τελειόω, fill, fulfill. ⁵ σός, your, yours. ⁶ ἀληθῶς, truly, really.

ἡμεῖς. Ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ 12
 ὀνόματί σου: οὓς δέδωκάς μοι, ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο,
 εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας,¹ ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. Νῦν δὲ πρὸς σε 13
 ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσιν τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν
 πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς. Ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ 14
 κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ
 εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' 15
 ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶν, καθὼς 16
 ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί. Ἀγιάσον² αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου: ὁ 17
 λόγος ὁ σὸς³ ἀλήθειά ἐστιν. Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, 18
 καὶ ἐγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἀγιάζω⁴ 19
 ἐμαυτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὧσιν ἡγιασμένοι² ἐν ἀληθείᾳ. Οὐ περὶ τούτων δὲ 20
 ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς
 ἐμέ: ἵνα πάντες ἔν ὧσιν: καθὼς σύ, πάτερ, ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ 21
 αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἔν ὧσιν: ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας. 22
 Καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὧσιν ἔν, καθὼς
 ἡμεῖς ἔν ἐσμεν. Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὧσιν τετελειωμένοι⁵ 23
 εἰς ἔν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπησας
 αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. Πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου 24
 εἰμὶ ἐγὼ καὶ αὐτοὶ⁶ ὧσιν μετ' ἐμοῦ: ἵνα θεωρῶσιν τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ἣν

¹ ἀπώλεια, ας, ἡ, destruction, ruin. ² ἀγιάζω, make holy, consecrate. ³ σός, your, yours. ⁴ ἀγιάζω, I make holy, I consecrate. ⁵ τελειόω, fill, fulfill. ⁶ καὶ αὐτοὶ, and he, and she.

ἔδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς¹ κόσμου. Πάτερ δίκαιε, 25
καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνω, καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ
με ἀπέστειλας· καὶ ἐγνώρισά² αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου, καὶ γνωρίσω·² ἵνα ἡ 26
ἀγάπη, ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ᾗ, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτοῖς.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθεν σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν³ τοῦ 18
χειμάρρου⁴ τῶν Κέδρων,⁵ ὅπου ἦν κήπος,⁶ εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ. Ἦδει δὲ καὶ Ἰούδας, ὁ παραδιδούς αὐτόν, τὸν τόπον· 2
ὅτι πολλάκις⁷ συνήχθη ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ὁ οὖν 3
Ἰούδας, λαβὼν τὴν σπεῖραν,⁸ καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων
ὑπηρέτας,⁹ ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν¹⁰ καὶ λαμπάδων¹¹ καὶ ὅπλων.¹² 4
Ἰησοῦς οὖν, εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ’ αὐτόν, ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς,
Τίνα ζητεῖτε; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον.¹³ Λέγει 5
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι. Εἰστήκει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτόν
μετ’ αὐτῶν. Ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὅτι Ἐγὼ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, 6
καὶ ἔπεσον χαμαί.¹⁴ Πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώτησεν, Τίνα ζητεῖτε; Οἱ δὲ 7
εἶπον, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον.¹³ Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγὼ 8
εἰμι· εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν· ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν 9
εἶπεν ὅτι Οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα. Σίμων οὖν 10

¹ καταβολή, ἡς, ἡ, foundation, depositing. ² γνωρίζω, make known, declare. ³ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁴ χειμάρρος, ου, ὁ, brook, winter torrent. ⁵ Κεδρών, ὁ, Kidron. ⁶ κήπος, ου, ὁ, garden. ⁷ πολλάκις, often, many times. ⁸ σπεῖρα, ης, ἡ, cohort. ⁹ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ¹⁰ φανός, ου, ὁ, lamp, torch. ¹¹ λαμπάς, ἄδος, ἡ, torch, lamp. ¹² ὅπλον, ου, τό, tool, implement. ¹³ Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ¹⁴ χαμαί, on or to the ground.

Πέτρος ἔχων μάχαιραν¹ εἴλκυσεν² αὐτήν, καὶ ἔπαισεν³ τὸν τοῦ
 ἀρχιερέως δούλον, καὶ ἀπέκοψεν⁴ αὐτοῦ τὸ ὠτίον⁵ τὸ δεξιόν. Ἦν δὲ
 ὄνομα τῷ δούλῳ Μάλχος.⁶ Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ, Βάλε τὴν 11
 μάχαιραν¹ εἰς τὴν θήκην·⁷ τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέν μοι ὁ πατήρ, οὐ μὴ
 πίω αὐτό;

Ἦ οὖν σπεῖρα⁸ καὶ ὁ χιλιάρχος⁹ καὶ οἱ ὑπηρέται¹⁰ τῶν Ἰουδαίων συνέλαβον 12
 τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν αὐτόν, καὶ ἀπήγαγον¹² αὐτὸν πρὸς Ἄνναν¹³ 13
 πρῶτον· ἦν γὰρ πενθερὸς¹⁴ τοῦ Καϊάφα,¹⁵ ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ¹⁶
 ἐκείνου. Ἦν δὲ Καϊάφας¹⁵ ὁ συμβουλεύσας¹⁷ τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι 14
 συμφέρεῖ¹⁸ ἓνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

Ἦκολούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής. Ὁ δὲ 15
 μαθητής ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς¹⁹ τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισῆλθεν²⁰ τῷ Ἰησοῦ
 εἰς τὴν αὐλὴν²¹ τοῦ ἀρχιερέως· ὁ δὲ Πέτρος εἰστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. 16
 Ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητής ὁ ἄλλος ὃς ἦν γνωστὸς¹⁹ τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπεν
 τῇ θυρωρῷ,²² καὶ εἰσῆγαγεν²³ τὸν Πέτρον. Λέγει οὖν ἡ παιδίσκη²⁴ ἡ 17
 θυρωρὸς²² τῷ Πέτρῳ, Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου
 τούτου; Λέγει ἐκεῖνος, Οὐκ εἰμί. Εἰστήκεισαν δὲ οἱ δούλοι καὶ οἱ 18

¹ μάχαιρα, ης, ἡ, sword. ² ἐλκύω, drag, draw. ³ παίω, strike, hit. ⁴ ἀποκόπτω, cut off, smite. ⁵ ὠτίον, ου, τό, ear. ⁶ Μάλχος, ου, ὁ, Malchus. ⁷ θήκη, ης, ἡ, sheath, scabbard. ⁸ σπεῖρα, ης, ἡ, cohort. ⁹ χιλιάρχος, ου, ὁ, military tribune, captain. ¹⁰ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ¹¹ συλλαμβάνω, take, conceive. ¹² ἀπάγω, lead away, lead. ¹³ Ἄννας, α, ὁ, Annas. ¹⁴ πενθερός, οὔ, ὁ, father-in-law. ¹⁵ Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. ¹⁶ ἐνιαυτός, οὔ, ὁ, year. ¹⁷ συμβουλεύω, plot, advise. ¹⁸ συμφέρω, bring together, it is profitable. ¹⁹ γνωστός, known, acquaintance. ²⁰ συνεισερχομαι, enter together, enter together with. ²¹ αὐλή, ἡς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ²² θυρωρός, οὔ, ὁ, doorkeeper, gatekeeper. ²³ εἰσάγω, lead in, bring in. ²⁴ παιδίσκη, ης, ἡ, maid, female servant.

ὑπηρετᾷ¹ ἀνθρακιὰν² πεποικηκότες, ὅτι ψύχος³ ἦν, καὶ ἐθερμαίνοντο·⁴

ἦν δὲ μετ' αὐτῶν ὁ Πέτρος ἐστῶς καὶ θερμαινόμενος.⁴

Ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησεν τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ 19

τῆς διδαχῆς αὐτοῦ. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ παρρησίᾳ ἐλάλησα 20

τῷ κόσμῳ· ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου

πάντοτε οἱ Ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ⁵ ἐλάλησα οὐδέν. Τί με 21

ἐπερωτᾷς; Ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας, τί ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε, οὗτοι

οἶδασιν ἃ εἶπον ἐγώ. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν ὑπηρετῶν¹ 22

παρεστηκὼς ἔδωκεν ῥάπισμα⁶ τῷ Ἰησοῦ, εἰπὼν, Οὕτως ἀποκρίνη τῷ

ἀρχιερεῖ· Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Εἰ κακῶς⁷ ἐλάλησα, μαρτύρησον 23

περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις;⁸ Ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ Ἄννας⁹ 24

δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν¹⁰ τὸν ἀρχιερέα.

Ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἐστῶς καὶ θερμαινόμενος·⁴ εἶπον οὖν αὐτῷ, Μὴ καὶ 25

σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; Ἠρνήσατο οὖν ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν, Οὐκ

εἰμί. Λέγει εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενῆς¹¹ ὢν οὗ 26

ἀπέκοψεν¹² Πέτρος τὸ ὠτίον,¹³ Οὐκ ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ¹⁴ μετ'

αὐτοῦ; Πάλιν οὖν ἠρνήσατο ὁ Πέτρος, καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ¹⁵ ἐφώνησεν. 27

¹ ὑπηρετής, ου, ὁ, servant, assistant. ² ἀνθρακιά, ἄς, ἡ, charcoal fire, heap of burning coals. ³ ψύχος, ους, τό, cold. ⁴ ἐθερμαίνω, warm. ⁵ κρυπτός, hidden, secret. ⁶ ῥάπισμα, τος, τό, blow, slap in the face. ⁷ κακῶς, badly, evilly. ⁸ δέρω, beat, flay. ⁹ Ἄννας, α, ὁ, Annas. ¹⁰ Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. ¹¹ συγγενής, kindred, relative. ¹² ἀποκόπτω, cut off, smite. ¹³ ὠτίον, ου, τό, ear. ¹⁴ κήπος, ου, ὁ, garden. ¹⁵ ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock.

Ἄγουσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα¹ εἰς τὸ πραιτώριον·² ἦν δὲ πρωΐ,³ 28
καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον,⁴ ἵνα μὴ μιανθῶσιν,⁵ ἀλλ' ἵνα
φάγωσιν τὸ Πάσχα.⁶ Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πιλάτος πρὸς αὐτούς, καὶ εἶπεν, 29
Τίνα κατηγορίαν⁶ φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; Ἀπεκρίθησαν 30
καὶ εἶπον αὐτῷ, Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιός,⁷ οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν
αὐτόν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν 31
νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, Ἡμῖν οὐκ
ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα· ἵνα ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ πληρωθῇ, ὃν εἶπεν, 32
σημαίνων⁸ ποίῳ θανάτῳ ἔμελλεν ἀποθνήσκειν.

Εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον² πάλιν ὁ Πιλάτος, καὶ ἐφώνησεν τὸν 33
Ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ἀπεκρίθη 34
αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ
ἐμοῦ; Ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος, Μήτι⁹ ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; Τὸ ἔθνος τὸ σὸν¹⁰ 35
καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί· τί ἐποίησας; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἡ 36
βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· εἰ ἐκ τοῦ κόσμου
τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμή, οἱ ὑπηρέται¹¹ ἂν οἱ ἐμοὶ ἡγωνίζοντο,¹² ἵνα
μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις· νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν
ἐντεῦθεν.¹³ Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Οὐκοῦν¹⁴ βασιλεὺς εἶ σύ; 37

¹ Καϊάφας, α, δ, Caiaphas. ² πραιτώριον, ου, τό, palace (of the governor). ³ πρωΐ, early in the morning, at dawn. ⁴ μιάνω, stain, defile. ⁵ πάσχα, τό, passover, passover feast. ⁶ κατηγορία, ας, ἡ, accusation, charge. ⁷ κακοποιός, ου, ὁ, evildoer. ⁸ σημαίνω, indicate, signify. ⁹ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ¹⁰ σός, your, yours. ¹¹ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ¹² ἡγωνίζομαι, contend, struggle. ¹³ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ¹⁴ οὐκοῦν, therefore, so.

Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεὺς εἰμι ἐγώ. Ἐγὼ εἰς τοῦτο
 γεγέννημαι, καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ
 ἀληθείᾳ. Πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς. Λέγει αὐτῷ 38
 ὁ Πιλάτος, Τί ἐστὶν ἀλήθεια;

Καὶ τοῦτο εἰπὼν, πάλιν ἐξῆλθεν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ λέγει αὐτοῖς,
 Ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν¹ εὗρίσκω ἐν αὐτῷ. Ἔστιν δὲ συνήθεια² ὑμῖν, ἵνα 39
 ἕνα ὑμῖν ἀπολύσω ἐν τῷ Πάσχα³: βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν
 βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; Ἐκραύγασαν⁴ οὖν πάλιν πάντες, λέγοντες, Μὴ 40
 τοῦτον, ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν⁵: ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς⁵ ληστής.⁶

Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ Πιλάτος τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐμαστίγωσεν.⁷ Καὶ οἱ 19
 στρατιῶται⁸ πλέξαντες⁹ στέφανον¹⁰ ἐξ ἀκανθῶν¹¹ ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ
 κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν¹² περιέβαλον¹³ αὐτόν, καὶ ἔλεγον, 3
 Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων: καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ραπίσματα.¹⁴ 4
 Ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ Πιλάτος, καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἴδε, ἄγω ὑμῖν
 αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν αἰτίαν¹ εὗρίσκω. Ἐξῆλθεν 5
 οὖν ὁ Ἰησοῦς ἔξω, φορῶν¹⁵ τὸν ἀκάνθινον¹⁶ στέφανον¹⁰ καὶ τὸ
 πορφυροῦν¹² ἱμάτιον. Καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἴδε, ὁ ἄνθρωπος. Ὅτε οὖν εἶδον 6

¹ αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. ² συνήθεια, ας, ἡ, habit, custom. ³ πᾶσχα, τό, passover, passover feast. ⁴ κραυγάζω, cry out, cry aloud. ⁵ Βαραββᾶς, ᾱ, ὁ, Barabbas. ⁶ ληστής, οὐ, ὁ, robber, brigand. ⁷ μαστιγῶ, whip, lash. ⁸ στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. ⁹ πλέκω, plait, weave. ¹⁰ στέφανος, ου, ὁ, crown, garland. ¹¹ ἀκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. ¹² πορφυροῦς, purple. ¹³ περιβάλλω, put around, clothe. ¹⁴ ράπισμα, τος, τό, blow, slap in the face. ¹⁵ φορέω, wear, bear. ¹⁶ ἀκάνθινος, of thorns, thorny.

αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται,¹ ἐκραύγασαν² λέγοντες, Σταύρωσον,
σταύρωσον αὐτόν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ
σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐχ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν.³ Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ 7
οἱ Ἰουδαῖοι, Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει
ἀποθανεῖν, ὅτι ἐαυτὸν υἱὸν θεοῦ ἐποίησεν. Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ Πιλάτος 8
τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφοβήθη, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον⁴ 9
πάλιν, καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ, Πόθεν⁵ εἶ σύ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν⁶ οὐκ
ἔδωκεν αὐτῷ. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; Οὐκ οἶδας 10
ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρώσαί σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολύσαι σε; 11
Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι
δεδομένον ἄνωθεν;⁷ διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς μέ σοι μείζονα ἁμαρτίαν
ἔχει. Ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ Πιλάτος ἀπολύσαι αὐτόν. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι 12
ἔκραζον λέγοντες, Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος⁸ τοῦ Καίσαρος·
πᾶς ὁ βασιλέα ἐαυτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει⁹ τῷ Καίσαρι. Ὁ οὖν Πιλάτος 13
ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον ἤγαγεν ἔξω τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ
τοῦ βήματος,¹⁰ εἰς τόπον λεγόμενον Λιθόστρωτον,¹¹ Ἑβραϊστὶ¹² δὲ
Γαββαθᾶ·¹³ ἦν δὲ Παρασκευὴ¹⁴ τοῦ Πάσχα,¹⁵ ὥρα δὲ ὥσει¹⁶ ἔκτη·¹⁷ καὶ 14
λέγει τοῖς Ἰουδαίοις, Ἴδε, ὁ βασιλεὺς ὑμῶν. Οἱ δὲ ἐκραύγασαν,² Ἄρον, 15
ἄρον, σταύρωσον αὐτόν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Τὸν βασιλέα ὑμῶν

¹ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ² κραυγάζω, cry out, cry aloud. ³ αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. ⁴ πραιτώριον, ου, τό, palace (of the governor). ⁵ πόθεν, from where? whence. ⁶ ἀπόκρισις, εως, ἡ, answer, reply. ⁷ ἄνωθεν, from above, again. ⁸ φίλος, ου, ὁ, loving, friend. ⁹ ἀντιλέγω, speak against, oppose. ¹⁰ βῆμα, τος, τό, judgment seat. ¹¹ λιθόστρωτον, ου, τό, mosaic pavement. ¹² Ἑβραϊστὶ, Hebrew. ¹³ Γαββαθᾶ, ἡ, Gabbatha. ¹⁴ παρασκευή, ἡς, ἡ, preparation. ¹⁵ πάσχα, τό, passover, passover feast. ¹⁶ ὥσει, like, about. ¹⁷ ἕκτος, sixth.

σταυρώσω; Ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς, Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ
Καίσαρα.¹ Τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ. 16

Παρέλαβον δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἤγαγον· καὶ βαστάζων² τὸν σταυρὸν³ 17

αὐτοῦ ἐξῆλθεν εἰς τόπον λεγόμενον Κρανίου⁴ Τόπον, ὃς λέγεται

Ἑβραϊστὶ⁵ Γολγοθᾶ·⁶ ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους 18

δύο, ἐντεῦθεν⁷ καὶ ἐντεῦθεν,⁷ μέσον δὲ τὸν Ἰησοῦν. Ἐγραψεν δὲ καὶ 19

τίτλον⁸ ὁ Πιλάτος, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ·³ ἦν δὲ γεγραμμένον,

Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος⁹ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Τοῦτον οὖν τὸν τίτλον 20

πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως

ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένον Ἑβραϊστί,⁵ Ἑλληνιστί,¹⁰

Ῥωμαϊστί.¹¹ Ἔλεγον οὖν τῷ Πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων, Μὴ 21

γράφῃ, Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· ἀλλ' ὅτι Ἐκεῖνος εἶπεν, Βασιλεὺς

εἰμι τῶν Ἰουδαίων. Ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος, Ὁ γέγραφα, γέγραφα. 22

Οἱ οὖν στρατιῶται,¹² ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια 23

αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἐκάστῳ στρατιώτῃ¹² μέρος, καὶ τὸν

χιτῶνα.¹³ Ἦν δὲ ὁ χιτῶν¹³ ἄραφος,¹⁴ ἐκ τῶν ἄνωθεν¹⁵ ὑφαντὸς¹⁶ δι' ὅλου.

Εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους, Μὴ σχίσωμεν¹⁷ αὐτόν, ἀλλὰ λάχωμεν¹⁸ περὶ 24

¹ Καῖσαρ, ος, ὁ, Caesar. ² βαστάζω, bear, carry. ³ σταυρός, οὔ, ὁ, cross. ⁴ κρανίον, ου, τό, skull. ⁵ Ἑβραϊστί, Hebrew. ⁶ Γολγοθᾶ, ἡ, Golgotha. ⁷ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ⁸ τίτλος, ου, ὁ, inscription, notice. ⁹ Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ¹⁰ Ἑλληνιστί, Greek language, in the Greek language. ¹¹ Ῥωμαϊστί, in Latin, in the Latin language. ¹² στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. ¹³ χιτῶν, ὧνος, ὁ, tunic, garment. ¹⁴ ἄραφος, seamless, not sewed. ¹⁵ ἄνωθεν, from above, again. ¹⁶ ὑφαντός, woven. ¹⁷ σχίζω, split, separate. ¹⁸ λαγχάνω, chose by lot, receive.

αὐτοῦ, τίνος ἔσται· ἵνα ἡ γραφή πληρωθῇ ἢ λέγουσα, Διεμερίσαντο¹ τὰ
 ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν² μου ἔβαλον κλῆρον.³ Οἱ
 μὲν οὖν στρατιῶται⁴ ταῦτα ἐποίησαν. Εἰστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ⁵ 25
 τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφή⁶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ
 τοῦ Κλωπᾶ,⁷ καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνή.⁸ Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα, 26
 καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ, Γύναι,
 ἰδοὺ ὁ υἱός σου. Εἶτα⁹ λέγει τῷ μαθητῇ, Ἴδου ἡ μήτηρ σου. Καὶ ἀπ' 27
 ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν ὁ μαθητὴς αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια.

Μετὰ τοῦτο ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται,¹⁰ ἵνα τελειωθῇ¹¹ ἡ 28
 γραφή, λέγει, Διψῶ.¹² Σκεῦος¹³ οὖν ἔκειτο¹⁴ ὄξους¹⁵ μεστόν· οἱ δέ, 29
 πλήσαντες¹⁷ σπόγγον¹⁸ ὄξους,¹⁵ καὶ ὑσσώπῳ¹⁹ περιθέντες,²⁰
 προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι. Ὅτε οὖν ἔλαβεν τὸ ὄξος¹⁵ ὁ Ἰησοῦς, 30
 εἶπεν, Τετέλεσται·¹⁰ καὶ κλίνας²¹ τὴν κεφαλὴν, παρέδωκεν τὸ πνεῦμα.

Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ⁵ τὰ σώματα ἐν τῷ 31
 σαββάτῳ, ἐπεὶ²² Παρασκευὴ²³ ἦν – ἣν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνου τοῦ
 σαββάτου – ἠρώτησαν τὸν Πιλάτον ἵνα κατεαγώσιν²⁴ αὐτῶν τὰ σκέλη,
 καὶ ἀρθῶσιν. ἤλθον οὖν οἱ στρατιῶται,⁴ καὶ τοῦ μὲν πρώτου 32

¹ διαμερίζω, divide, distribute. ² ἱματισμός, οὐ, ὁ, clothing. ³ κλῆρος, οὐ, ὁ, lot, portion. ⁴ στρατιώτης, οὐ, ὁ, soldier. ⁵ σταυρός, οὐ, ὁ, cross. ⁶ ἀδελφή, ἡς, ἡ, sister. ⁷ Κλωπᾶς, ᾱ, ὁ, Clopas. ⁸ Μαγδαληνή, ἡς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ⁹ εἶτα, then, thereafter. ¹⁰ τελέω, finish, fulfill. ¹¹ τελειόω, fill, fulfill. ¹² διψᾶω, thirst, thirst for. ¹³ σκεῦος, οὐς, τό, vessel, goods (plural). ¹⁴ κεῖμαι, lie, be laid. ¹⁵ ὄξος, οὐς, τό, sour wine, vinegar. ¹⁶ μεστός, full. ¹⁷ πλήθω, fill. ¹⁸ σπόγγος, οὐ, ὁ, sponge. ¹⁹ ὑσσώπος, οὐ, ὁ, hyssop. ²⁰ περιτίθημι, place around, put around. ²¹ κλίνω, cause to bend, bow. ²² ἐπεὶ, when, since. ²³ παρασκευή, ἡς, ἡ, preparation. ²⁴ κατάγνυμι, break in pieces. ²⁵ σκέλος, οὐς, τό, leg.

κατέαξαν¹ τὰ σκέλη² καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος³ αὐτῷ: ἐπὶ δὲ 33
 τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα,⁴ οὐ κατέαξαν¹
 αὐτοῦ τὰ σκέλη: ² ἀλλ' εἰς τῶν στρατιωτῶν⁵ λόγχη⁶ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν⁷ 34
 ἔνυξεν,⁸ καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. Καὶ ὁ ἑωρακὼς 35
 μεμαρτύρηκεν, καὶ ἀληθινῇ⁹ ἐστὶν αὐτοῦ ἡ μαρτυρία, καὶ οἶδεν¹⁰
 ὅτι ἀληθῆ¹¹ λέγει, ἵνα ὑμεῖς πιστεύσητε. Ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ 36
 γραφὴ πληρωθῇ, Ὅσοι¹² οὐ συντριβήσεται¹³ ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ πάλιν 37
 ἑτέρα γραφὴ λέγει, Ὅψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.¹⁴

Μετὰ ταῦτα ἠρώτησεν τὸν Πιλάτον Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας,¹⁵ ὢν 38
 μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, κεκρυμμένος¹⁶ δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἵνα
 ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ: καὶ ἐπέτρεψεν¹⁷ ὁ Πιλάτος. Ἦλθεν οὖν καὶ
 ἤρεν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Ἦλθεν δὲ καὶ Νικόδημος,¹⁸ ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν 39
 Ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα¹⁹ σμύρνης²⁰ καὶ ἀλόης²¹ ὡς
 λίτρας²² ἑκατόν.²³ Ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν αὐτὸ ἐν 40
 ὀθονίοις²⁴ μετὰ τῶν ἀρωμάτων,²⁵ καθὼς ἔθος²⁶ ἐστὶν τοῖς Ἰουδαίοις
 ἐνταφιάζειν.²⁷ Ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη κήπος,²⁸ καὶ ἐν τῷ 41
 κήπῳ²⁸ μνημεῖον καινόν, ἐν ᾧ οὐδέπω²⁹ οὐδεὶς ἐτέθη. Ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν 42

¹ κατὰγνυμι, break in pieces. ² σκέλος, ους, τό, leg. ³ συσταυρώω, crucify together with. ⁴ θνήσκω, die, am dying. ⁵ στρατιώτης, ου, ὁ, soldier. ⁶ λόγχη, ης, ἡ, spear, lance. ⁷ πλευρά, ᾱς, ἡ, side, side of the body. ⁸ νύσσω, prick, pierce. ⁹ ἀληθινός, true, genuine. ¹⁰ καὶ αὐτός, and he, and she. ¹¹ ἀληθής, true, unconcealed. ¹² ὅστις, τό, bone. ¹³ συντρίβω, break in pieces, crush. ¹⁴ ἐκκεντέω, pierce, pierce through. ¹⁵ Ἀριμαθαία, ας, ἡ, Arimathea. ¹⁶ κρύπτω, conceal, hide. ¹⁷ ἐπιτρέπω, permit, allow. ¹⁸ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus. ¹⁹ μίγμα, τος, τό, mixture, compound. ²⁰ σμύρνα, ης, ἡ, myrrh (a costly perfume), Smyrna. ²¹ ἀλόη, ης, ἡ, aloes. ²² λίτρα, ας, ἡ, Roman pound. ²³ ἑκατόν, hundred, 100. ²⁴ ὀθόνιον, ου, τό, piece of fine linen, linen bandage. ²⁵ ἄρωμα, τος, τό, spice, perfume. ²⁶ ἔθος, ους, τό, custom. ²⁷ ἐνταφιάζω, prepare for burial, bury. ²⁸ κήπος, ου, ὁ, garden. ²⁹ οὐδέπω, not yet, still not.

Παρασκευὴν¹ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ² ἔρχεται πρωΐ,³ σκοτίας⁴ **20**

ἔτι οὕσης, εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἡρμένον ἐκ τοῦ μνημείου. Τρέχει⁵ οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον καὶ πρὸς τὸν **2**
 ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει⁶ ὁ Ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἶδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ **3**
 Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητής, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον. Ἐτρεχον⁵ **4**
 δὲ οἱ δύο ὁμοῦ:⁷ καὶ ὁ ἄλλος μαθητής προέδραμεν⁸ τάχιον⁹ τοῦ Πέτρου, καὶ ἦλθεν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας¹⁰ βλέπει κείμενα¹¹ τὰ **5**
 ὀθόνια,¹² οὐ μέντοι¹³ εἰσῆλθεν. Ἐρχεται οὖν Σίμων Πέτρος ἀκολουθῶν **6**
 αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια¹² κείμενα,¹¹ **7**
 καὶ τὸ σουδάριον¹⁴ ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων¹²
 κείμενον,¹¹ ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον¹⁵ εἰς ἓνα τόπον. Τότε οὖν **8**
 εἰσῆλθεν καὶ ὁ ἄλλος μαθητής ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ **9**
 εἶδεν, καὶ ἐπίστευσεν: οὐδέπω¹⁶ γὰρ ᾔδεισαν τὴν γραφήν, ὅτι δεῖ αὐτὸν **9**
 ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. Ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί. **10**

¹ παρασκευή, ἤς, ἡ, preparation. ² Μαγδαληνή, ἤς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ³ πρωΐ, early in the morning, at dawn. ⁴ σκοτία, ας, ἡ, darkness.

⁵ τρέχω, run, exercise myself. ⁶ φιλέω, love, kiss. ⁷ ὁμοῦ, together. ⁸ προτρέχω, run ahead, outrun. ⁹ τάχιον, more swiftly. ¹⁰ παρακύπτω, stoop to look, look. ¹¹ κείμαι, lie, be laid. ¹² ὀθόνιον, ου, τό, piece of fine linen, linen bandage. ¹³ μέντοι, yet, however. ¹⁴ σουδάριον, ου, τό, face cloth, handkerchief.

¹⁵ ἐντυλίσσω, wrap up, fold up. ¹⁶ οὐδέπω, not yet, still not.

Μαρία δὲ εἰστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον κλαίουσα ἔξω· ὥς οὖν ἔκλαιεν, 11
 παρέκλυψεν¹ εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς² 12
 καθεζομένους,³ ἓνα πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ ἓνα πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου
 ἔκειτο⁴ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι, Γύναι, τί 13
 κλαίεις; Λέγει αὐτοῖς, ὅτι Ἦραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ
 ἔθηκαν αὐτόν. Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἐστράφη⁵ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ θεωρεῖ 14
 τὸν Ἰησοῦν ἐστῶτα, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν. Λέγει αὐτῇ ὁ 15
 Ἰησοῦς, Γύναι, τί κλαίεις; Τίνα ζητεῖς; Ἐκείνη, δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός
 ἐστιν, λέγει αὐτῷ, Κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας⁷ αὐτόν, εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκας
 αὐτόν, καὶ γὰρ αὐτὸν ἀρῶ. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Μαρία. Στραφεῖσα⁵ 16
 ἐκείνη λέγει αὐτῷ, Ῥαββουνί⁸ – ὃ λέγεται, Διδάσκαλε. Λέγει αὐτῇ ὁ 17
 Ἰησοῦς, Μή μου ἄπτου, οὐπω⁹ γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου:
 πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου, καὶ εἰπέ αὐτοῖς, Ἀναβαίνω πρὸς
 τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεὸν μου καὶ θεὸν ὑμῶν. 18
 Ἔρχεται Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ¹⁰ ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς ὅτι
 ἑώρακεν τὸν κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ.

¹ παρακύπτω, stoop to look, look. ² λευκός, white, bright. ³ καθέζομαι, sit down, am sitting. ⁴ κεῖμαι, lie, be laid. ⁵ στρέφω, turn, am converted. ⁶ κηπουρός, οὐ, ὁ, gardener. ⁷ βαστάζω, bear, carry. ⁸ ραββουνί, Rabboni, my master. ⁹ οὐπω, not yet. ¹⁰ Μαγδαληνή, ἥς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene.

Οὕσης οὖν ὀψίας,¹ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν 19
 κεκλεισμένων² ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι, διὰ τὸν φόβον τῶν
 Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς,
 Εἰρήνῃ ὑμῖν. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν 20
 πλευρὰν³ αὐτοῦ. Ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν κύριον. Εἶπεν 21
 οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς πάλιν, Εἰρήνῃ ὑμῖν: καθὼς ἀπέσταλκέν με ὁ
 πατήρ, καὶ γὰρ πέμπω ὑμᾶς. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησεν⁴ καὶ λέγει 22
 αὐτοῖς, Λάβετε πνεῦμα ἅγιον. Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται 23
 αὐτοῖς: ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται.

Θωμᾶς⁵ δέ, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Δίδυμος,⁶ οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν 24
 ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί, Ἐωράκαμεν 25
 τὸν κύριον. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν
 τύπον⁷ τῶν ἥλων,⁸ καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν⁹ μου εἰς τὸν τύπον⁷ τῶν
 ἥλων,⁸ καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν³ αὐτοῦ, οὐ μὴ
 πιστεύσω.

Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ¹⁰ πάλιν ἦσαν ἔσω¹¹ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ Θωμᾶς⁵ 26
 μετ' αὐτῶν. Ἐρχεται ὁ Ἰησοῦς, τῶν θυρῶν κεκλεισμένων,² καὶ ἔστη εἰς
 τὸ μέσον καὶ εἶπεν, Εἰρήνῃ ὑμῖν. Εἶτα¹² λέγει τῷ Θωμᾶ,⁵ Φέρε τὸν 27

¹ ὀψιος, late. ² κλείω, shut, shut up. ³ πλευρά, ἄς, ἡ, side, side of the body. ⁴ ἐμφυσάω, breathe on, breathe into. ⁵ Θωμᾶς, ἄ, ὁ, Thomas. ⁶ Δίδυμος, ου, ὁ, Didymus, Twin. ⁷ τύπος, ου, ὁ, mark, example. ⁸ ἥλος, ου, ὁ, nail. ⁹ δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ¹⁰ ὀκτώ, eight, 8. ¹¹ ἔσω, within, inside. ¹² εἶτα, then, thereafter.

δάκτυλόν¹ σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου: καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ
 βάλε εἰς τὴν πλευράν² μου: καὶ μὴ γίνου ἄπιστος,³ ἀλλὰ πιστός. Καὶ 28
 ἀπεκρίθη Θωμᾶς,⁴ καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου. Λέγει 29
 αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὅτι ἐώρακάς με, πεπίστευκας; Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες,
 καὶ πιστεύσαντες.

Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν 30
 μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστιν γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. Ταῦτα 31
 δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεῦσητε ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ
 θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς 21
 θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος:⁵ ἐφανέρωσεν δὲ οὕτως. Ἦσαν ὁμοῦ⁶ Σίμων 2
 Πέτρος, καὶ Θωμᾶς⁴ ὁ λεγόμενος Δίδυμος,⁷ καὶ Ναθαναήλ⁸ ὁ ἀπὸ
 Κανᾶ⁹ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ Ζεβεδαίου,¹⁰ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν
 μαθητῶν αὐτοῦ δύο. Λέγει αὐτοῖς Σίμων Πέτρος, Ὑπάγω ἀλιεύειν.¹¹ 3
 Λέγουσιν αὐτῷ, Ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί. Ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν¹²
 εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν¹³ οὐδέν. Πρωῖας¹⁴ δὲ 4
 ἤδη γενομένης ἔστη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν:¹⁵ οὐ μέντοι¹⁶ ᾗδειςαν οἱ
 μαθηταὶ ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Παιδιά, μὴ τι 5

¹ δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ² πλευρά, ἄς, ἡ, side, side of the body. ³ ἄπιστος, unbelieving, faithless. ⁴ Θωμᾶς, ἄ, ὁ, Thomas. ⁵ Τιβεριάς, ἄδος, ἡ, Tiberias. ⁶ ὁμοῦ, together. ⁷ Δίδυμος, ου, ὁ, Didymus, Twin. ⁸ Ναθαναήλ, ὁ, Nathanael. ⁹ Κανᾶ, ἡ, Cana. ¹⁰ Ζεβεδαῖος, ου, ὁ, Zebedee. ¹¹ ἀλιεύω, fish. ¹² ἐμβαινῶ, embark. ¹³ πιάζω, take, lay hold of. ¹⁴ πρωῖα, ας, ἡ, early morning. ¹⁵ αἰγιαλός, οὔ, ὁ, seashore, beach. ¹⁶ μέντοι, yet, however.

προσφάγιον¹ ἔχετε; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Οὐ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Βάλετε ⁶
 εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον,² καὶ εὐρήσετε. Ἔβαλον οὖν,
 καὶ οὐκέτι αὐτὸ ἐλκύσαι³ ἴσχυσαν⁴ ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων.⁵ Λέγει ⁷
 οὖν ὁ μαθητῆς ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ, Ὁ κύριός ἐστιν.
 Σίμων οὖν Πέτρος, ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστιν, τὸν ἐπενδύτην⁶
 διεζώσατο⁷ – ἦν γὰρ γυμνός⁸ – καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. Οἱ ⁸
 δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ⁹ ἦλθον – οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν¹⁰ ἀπὸ τῆς
 γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πηχῶν¹¹ διακοσίων¹² – σύροντες¹³ τὸ δίκτυον² τῶν
 ἰχθύων.⁵ Ὡς οὖν ἀπέβησαν¹⁴ εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακιὰν¹⁵ ⁹
 κειμένην¹⁶ καὶ ὀψάριον¹⁷ ἐπικείμενον,¹⁸ καὶ ἄρτον. Λέγει αὐτοῖς ὁ ¹⁰
 Ἰησοῦς, Ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων¹⁷ ὧν ἐπιάσατε¹⁹ νῦν. Ἀνέβη Σίμων ¹¹
 Πέτρος, καὶ εἴλκυσεν³ τὸ δίκτυον² ἐπὶ τῆς γῆς, μεστὸν²⁰ ἰχθύων⁵
 μεγάλων ἑκατὸν²¹ πεντήκοντα²² τριῶν: καὶ τοσούτων²³ ὄντων, οὐκ
 ἐσχίσθη²⁴ τὸ δίκτυον.² Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Δεῦτε²⁵ ἀριστήσατε.²⁶ ¹²
 Οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα²⁷ τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι²⁸ αὐτόν, Σὺ τίς εἶ; εἰδότες ὅτι
 ὁ κύριός ἐστιν. Ἔρχεται οὖν ὁ Ἰησοῦς, καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον, καὶ ¹³
 δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον¹⁷ ὁμοίως. Τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ¹⁴
 ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

¹ προσφάγιον, ου, τό, fish (to eat). ² δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. ³ ἐλκύω, drag, draw. ⁴ ἰσχύω, be strong, able. ⁵ ἰχθύς, ὅς, fish. ⁶ ἐπενδύτης, ου, ὁ, outer garment, coat. ⁷ διαζώννυμι, gird about, put on. ⁸ γυμνός, naked, wearing only under-garments. ⁹ πλοῖάριον, ου, τό, small boat, little boat. ¹⁰ μακρὰν, far away. ¹¹ πῆχυς, εως, ὁ, cubit. ¹² διακοσίοι, two hundred, 200. ¹³ σύρω, draw, drag. ¹⁴ ἀποβαίνω, get out, go away. ¹⁵ ἀνθρακιά, ἄς, ἡ, charcoal fire, heap of burning coals. ¹⁶ κείμεναι, lie, be laid. ¹⁷ ὀψάριον, ου, τό, fish, little fish. ¹⁸ ἐπικείμεναι, lie on, lie upon. ¹⁹ πιάζω, take, lay hold of. ²⁰ μεστός, full. ²¹ ἑκατόν, hundred, 100. ²² πεντήκοντα, fifty, 50. ²³ τοσούτος, so great, so much. ²⁴ σχίζω, split, separate. ²⁵ δεῦτε, come!. ²⁶ ἀριστάω, have breakfast, eat a meal. ²⁷ τολμάω, dare, endure. ²⁸ ἐξετάζω, scrutinize, examine.

Ὅτε οὖν ἡρίστησαν,¹ λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς, Σίμων Ἰωνᾶ,² 15
 ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων; Λέγει αὐτῷ, Ναὶ κύριε: σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ³
 σε. Λέγει αὐτῷ, Βόσκει⁴ τὰ ἀρνία μου. Λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον, 16
 Σίμων Ἰωνᾶ,² ἀγαπᾷς με; Λέγει αὐτῷ, Ναὶ κύριε: σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ³ σε.
 Λέγει αὐτῷ, Ποίμαινε⁵ τὰ πρόβατά μου. Λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον, Σίμων 17
 Ἰωνᾶ,² φιλεῖς³ με; Ἐλυπήθη⁶ ὁ Πέτρος ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, Φιλεῖς
 με; Καὶ εἶπεν αὐτῷ, Κύριε, σὺ πάντα οἶδας: σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ³ σε.
 Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Βόσκει⁴ τὰ πρόβατά μου. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, 18
 ὅτε ἡς νεώτερος,⁷ ἐζώννυς⁸ σεαυτόν, καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελεις: ὅταν
 δὲ γηράσῃς,⁹ ἐκτενεῖς¹⁰ τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσκει,⁸ καὶ οἶσει
 ὅπου οὐ θέλεις. Τοῦτο δὲ εἶπεν, σημαίνων¹¹ ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν 19
 θεόν. Καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει αὐτῷ, Ἀκολουθεῖ μοι. Ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ 20
 Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ
 ἀνέπεσεν¹² ἐν τῷ δείπνῳ¹³ ἐπὶ τὸ στήθος¹⁴ αὐτοῦ καὶ εἶπεν, Κύριε, τίς
 ἐστὶν ὁ παραδιδούς σε; Τοῦτον ἰδὼν ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ, Κύριε, 21
 οὗτος δὲ τί; Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, 22
 τί πρὸς σε; Σὺ ἀκολουθεῖ μοι. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς 23
 ἀδελφούς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει: καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ
 Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει: ἀλλ', Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι,

¹ ἄριστάω, have breakfast, eat a meal. ² Ἰωνᾶς, ᾱ, ὁ, Jonah. ³ φιλέω, love, kiss. ⁴ βόσκω, feed. ⁵ ποιμαίνω, shepherd, rule. ⁶ λυπέω, grieve, pain. ⁷ νέος, new, young. ⁸ ζώννυμι, gird. ⁹ γηράσκω, grow old, become old. ¹⁰ ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. ¹¹ σημαίνω, indicate, signify. ¹² ἀναπίπτω, recline, lie down. ¹³ δείπνον, ου, τό, supper, dinner. ¹⁴ στήθος, ους, τό, breast, chest.

τί πρὸς σε;

Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων, καὶ γράψας ταῦτα: καὶ 24

οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς¹ ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ.

Ἔστιν δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται 25

καθ' ἓν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι² τὸν κόσμον χωρῆσαι³ τὰ γραφόμενα βιβλία.

Ἀμήν.

¹ ἀληθής, true, unconcealed. ² οἶμαι, think, suppose. ³ χωρέω, make room for, hold.